

Running head: BABY OP KOMST...TIJD VOOR EEN CURSUS?

Universiteit Utrecht

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Baby op komst...tijd voor een cursus?

Een onderzoek naar het aanbod en de behoefte aan cursussen voor (aanstaande) ouders

Masterthesis

Jorinde van de Scheur

Studentnummer: 5959861

September 2017

Universiteit Utrecht

Master Youth, Education and Society / Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken

Begeleiding: dr. Monique van Londen-Barentsen

Tweede beoordelaar: dr. Marije Kesselring

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Directie Jeugd

Begeleiding: Aafje Krug

Inhoudsopgave

Samenvattingen.....	3
Inleiding.....	5
Methode.....	10
Resultaten.....	14
Discussie.....	32
Literatuur.....	37
Bijlagen.....	42

Summary

In this study it was investigated how existing courses for (expectant) parents in the Netherlands could effectively support parenthood. Recently, investing in parenthood has received increasing attention. However, following courses to prepare for parenthood is not very common and little was known about the currently available types of courses. Therefore first, information about the content, the range of participants and the effectiveness of existing courses was explored through desk research and 12 interviews with relevant organisations. In the majority of courses the socio-educational aspects of parenthood were addressed, but in most pregnancy courses the focus was only on the physical aspects of becoming a mother. The information about the (expectant) parents who take part in these courses and the effectiveness was limited. Second, with a questionnaire among 237 (expectant) parents it was investigated to which extent the existing courses meet their needs. Although (expectant) parents preferred other forms of support above courses, it was found that they were most interested in pregnancy courses and courses they could follow with their child. They were less interested in education about parenthood. It can be stated that existing courses meet the needs of (expectant) parents. However, to make use of the currently available types of courses more effectively, it is recommended to incorporate education about parenthood within pregnancy courses, maximise the role of midwives in the preparation of parents and make courses more accessible for (expectant) fathers.

Keywords: parenting courses, pregnancy courses, support needs

Samenvatting

In deze studie is onderzocht hoe het bestaande cursusaanbod voor (aanstaande) ouders in Nederland effectief kan bijdragen aan het versterken van het ouderschap. Recentelijk is er meer aandacht voor het investeren in ouderschap, maar het volgen van cursussen is niet vanzelfsprekend en er is weinig bekend over het huidige aanbod. Ten eerste is daarom via *desk research* en 12 gesprekken met relevante organisaties de invulling, het bereik en de effectiviteit van bestaande cursussen onderzocht. In het merendeel van de cursussen komen de sociaalpedagogische aspecten van het ouderschap aan bod, maar in de meeste cursussen die gericht zijn op de zwangerschapsperiode wordt alleen aandacht besteed aan de fysieke aspecten van het moeder worden. Er zijn weinig gegevens over het bereik en de effectiviteit. Ten tweede is met een vragenlijst onder 237 (aanstaande) ouders van kinderen van 0 tot 2 jaar onderzocht in hoeverre het bestaande aanbod aansluit op hun behoefte. Hoewel (aanstaande) ouders minder behoefte hadden aan cursussen dan aan andere ondersteuningsvormen, hadden zij de meeste interesse in zwangerschapscursussen en cursussen die ze spelenderwijs met hun kind kunnen volgen. Er bleek minder interesse in voorlichting over het ouderschap. Er kan geconcludeerd worden dat het bestaande aanbod aansluit bij de behoefte. Het huidige aanbod zou echter effectiever ingezet kunnen worden door de voorbereiding op het ouderschap te integreren in zwangerschapscursussen, de rol van de verloskundige in de voorbereiding op het ouderschap beter te benutten en cursussen toegankelijker te maken voor (aanstaande) vaders.

Keywords: ouderschapscursussen, zwangerschapscursussen, ondersteuningsbehoefte

BABY OP KOMST...TIJD VOOR EEN CURSUS?

Baby op komst...tijd voor een cursus?

Een onderzoek naar het aanbod en de behoefte aan cursussen voor (aanstaande) ouders

In Nederland is steeds meer aandacht voor het belang van investeren in de eerste levensjaren van kinderen. In navolging van het manifest *The 1001 critical days* in het Verenigd Koninkrijk hebben verschillende Nederlandse organisaties, waaronder de Nederlandse Vereniging van Pedagogogen en Onderwijskundigen (NVO), het manifest *1001 kritieke dagen* (2015) geschreven. Dit manifest is een pleidooi om te investeren in de eerste 1001 dagen van een kind, vanaf de conceptie tot twee jaar, omdat dit een kritieke periode is voor de ontwikkeling. De visie achter het manifest is dat een goede basis tijdens de eerste levensjaren een groot verschil maakt voor onze maatschappij. In deze fase is goede ondersteuning aan ouders van groot belang. Inmiddels hebben meer dan 150 organisaties en personen, waaronder het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) en het Nederlands Centrum Jeugdgezondheid (NCJ), het manifest onderschreven. Ook zijn er recentelijk verschillende aanbevelingen en initiatieven aan de orde gekomen omtrent cursussen voor (aanstaande) ouders. Zo bracht de *Taskforce kindermishandeling en seksueel misbruik* in november 2016 een rapport uit met de aanbeveling dat alle aanstaande ouders verplicht voorlichting moeten krijgen over opvoedingsvraagstukken. Dit voorstel zou bijdragen aan de doelstelling om het aantal mishandelde kinderen binnen tien jaar te halveren. Naar schatting zijn in Nederland jaarlijks bijna 119 000 kinderen slachtoffer van mishandeling (Alink et al., 2011). In de politiek wordt dit pleidooi voor een betere voorbereiding op het ouderschap gesteund door de ChristenUnie en de Partij van de Arbeid, hoewel zij niet voor verplichte opvoedcursussen zijn (NRC, 15 november 2016). Deze partijen vinden wel dat aanstaande ouders beter toegerust moeten worden en organiseerden in november 2016 daarom het symposium *Hoe babyproof zijn relaties?* (ChristenUnie, 4 november 2016).

Ondanks de recente aandacht voor het investeren in ouderschap, is het volgen van ouderschaps cursussen niet vanzelfsprekend. Daarbij is weinig bekend over de invulling, het bereik en de effectiviteit van het huidige aanbod van zwangerschaps- en ouderschaps cursussen. Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) wil daarom vanuit de belevingswereld van (aanstaande) ouders onderzoeken hoe het bestaande aanbod zo effectief mogelijk kan bijdragen aan het versterken van ouderschap in de periode vanaf de conceptie tot twee jaar. Het doel van deze studie is daarom om het bestaande cursusaanbod voor (aanstaande) ouders in Nederland in kaart te brengen en te onderzoeken in hoeverre dit aansluit bij de behoefte van verschillende doelgroepen. Er wordt gekeken of

BABY OP KOMST...TIJD VOOR EEN CURSUS?

zwangerschaps- en ouderschaps cursussen niet alleen medisch georiënteerd zijn, maar ook gericht zijn op de sociaalpedagogische aspecten van het ouderschap.

Het Belang van Vroeg Investeren in Ouderschap

Uit de literatuur is bekend dat invloeden tijdens de eerste levensjaren een groot verschil maken voor de verdere ontwikkeling. In deze periode ontwikkelen de hersenen zich snel en worden de verbindingen tussen hersencellen gevormd door externe ervaringen (Cozolino, 2014; Balbernie, 2001). De vroege interacties tussen ouder en kind stimuleren deze ontwikkelingen (Cozolino, 2014) en de structuur en de functies van het brein worden beïnvloed door de kwaliteit van de opvoeding en het ouderschap (Belsky & de Haan, 2011). De meest kwetsbare periode voor de groei van het brein is tijdens de eerste twee tot drie levensjaren. Wanneer deze neurologische ontwikkeling ontregeld wordt door mishandeling, verwaarlozing of een beschadigde gehechtheidsrelatie, kan dit een negatieve uitwerking hebben op de rest van de levensloop (Balbernie, 2001).

Volgens de gehechtheidstheorie hebben jonge kinderen de neiging om de nabijheid van een bepaalde figuur te zoeken (Bowlby, 1969). Kinderen raken veilig gehecht aan volwassenen die liefdevol, sensitief en voorspelbaar reageren. Met de zekerheid dat hun primaire hechtingsfiguur beschikbaar is, kunnen kinderen met vertrouwen de wereld verkennen. De kwaliteit van de hechting heeft invloed op relaties in het latere leven. Door de hechtingsrelatie met de ouder ontwikkelt het kind bijvoorbeeld manieren om stress te verwerken. Deze hersenfunctie is belangrijk voor een optimale ontwikkeling in de latere levensloop (Schore, 2001). Vanuit een economisch perspectief wordt het belang van het investeren in de eerste levensjaren eveneens bevestigd. De Amerikaanse econoom Heckman (2008) betoogt dat de financiële opbrengst van investeringen in kinderen het hoogst is in de leeftijd van nul tot drie jaar. Volgens Heckman leveren vroege interventieprogramma's veel meer op dan interventies op latere leeftijd. Hij concludeert dat de huidige maatschappij te weinig investeert in de eerste levensjaren.

Ervaringen Tijdens de Overgang naar het Ouderschap

Vanwege de betekenis van de kwaliteit van het ouderschap tijdens de eerste levensjaren, is kennis over de ervaringen van (aanstaande) ouders rondom de geboorte van een kind van groot belang. De wetenschappelijke aandacht voor de overgang naar het ouderschap begon met het onderzoek van LeMasters (1957), waaruit bleek dat bij 83% van de nieuwe ouders sprake was van een crisis in het huwelijk of gezinsleven in de jaren na de

BABY OP KOMST...TIJD VOOR EEN CURSUS?

geboorte van het eerste kind. Uit latere studies bleek dat nieuwe vaders en moeders inderdaad soms moeite ervaren in de overgang naar het ouderschap, maar dat er doorgaans geen ernstige crisis plaatsvindt (Hobbs & Cole, 1976). Uit de literatuur is inmiddels wel bekend dat de overgang naar het ouderschap voor veel nieuwe ouders stressvol is, ook voor stellen met een goede relatie en goede financiële situatie (Cowan & Cowan, 1995). De geboorte van het eerste kind kan leiden tot een afname van de kwaliteit van de partnerrelatie (Doss, Rhoades, Stanley & Markman, 2009; Twenge, Campbell & Foster, 2003). Wanneer stellen zich goed aanpassen aan hun nieuwe situatie als ouders, komt dit ten goede aan de ontwikkeling van het kind (Cowan & Cowan, 1995).

Het ouderschap is in veel gevallen zowel een bron van vreugde als een oorzaak van spanning (Berry & Jones, 1995). De gunstige aspecten van het ouderschap zijn een gevoel van verrijking, persoonlijke ontwikkeling en positieve emoties zoals liefde, geluk en plezier. Het ouderschap beperkt echter ook mogelijkheden en vereist tijd, energie en geld. Voor zowel vrouwen als mannen is de overgang naar het ouderschap dan ook vaak een overweldigende periode (Nelson, 2003; Premberg, Hellström & Berg, 2008). Aanstaaende ouders zijn vaak onvoorbereid op de overgang naar het ouderschap en mogelijke veranderingen in hun relatie (Deave, Johnson & Ingram, 2008). Deze inzichten vormen een argument voor het belang van ondersteuningsprogramma's om (aanstaande) ouders een goede voorbereiding te bieden.

Ouderschaps cursussen

Onder ondersteuningsprogramma's vallen bijvoorbeeld cursussen. In deze studie wordt de term *cursus* gebruikt voor drie tot tien sessies waarin (aanstaande) ouders onder begeleiding van professionals kennis en vaardigheden ontwikkelen met betrekking tot het ouderschap en de opvoeding, in groepsverband of op internet. Deze definitie is geïnspireerd op de definitie van Prinsen et al. (2005), zoals gehanteerd door het Nederlands Jeugdinstituut (NJI). Cursussen voor (aanstaande) ouders kunnen gericht zijn op de medische aspecten of de sociaalpedagogische aspecten van het ouderschap, of beide. Als tegenhanger van medische aspecten, zijn sociaalpedagogische aspecten alle niet-medische onderwerpen die bij de overgang naar het ouderschap aan bod komen, zoals de opvoeding, de veranderende partnerrelatie, de financiële consequenties en de balans tussen werk, persoonlijke ontwikkeling en het gezin. De aandacht voor ouderschaps cursussen is niet nieuw. Er zijn eerder adviezen uitgebracht over het stimuleren of zelfs verplichten van aanstaande ouders tot het volgen van cursussen (De Volkskrant, 2001; RMO & RVZ, 2009). In Nederland is het volgen van ouderschaps cursussen echter niet vanzelfsprekend, in tegenstelling tot

BABY OP KOMST...TIJD VOOR EEN CURSUS?

bijvoorbeeld Zweden, waar vrijwel alle ouders het normaal vinden om een cursus te volgen (Trimbos-instituut, 2009).

Uit onderzoek is bekend dat preventieve ouderschapsprogramma's een gunstig effect hebben op ouderschapsvaardigheden, de partnerrelatie of het gedrag van het kind (Shapiro & Gottman, 2005; Feinberg, 2009). Het NJi (2014) heeft onderzoek gedaan naar de bestaande ondersteuningsprogramma's voor aanstaande ouders in Nederland, gericht op de sociaalpedagogische aspecten van het ouderschap. Zij constateerden dat er geen effectief basisprogramma is voor een brede doelgroep, maar dat er wel een aantal veelbelovende initiatieven in ontwikkeling zijn. Een voorbeeld is de cursus *Zwanger, bevallen, een kind!* in Amsterdam, waarin diverse onderwerpen rond beginnend ouderschap behandeld worden.

Behoeftte aan Ondersteuning in het Ouderschap

Hoewel uit de wetenschap bekend is dat de eerste levensjaren van een kind kritiek zijn voor de ontwikkeling en deze periode voor ouders soms lastig is, blijft het de vraag of (aanstaande) ouders zelf ook behoefte hebben aan ondersteuning en in welke vorm. Uit eerder onderzoek in het buitenland en in Nederland bleek dat (aanstaande) ouders behoefte hebben aan informatie en ondersteuning rondom het ouderschap en de opvoeding (Deave et al., 2008; Trimbos-instituut, 2009; NJi, 2014). Uit onderzoek van het Trimbos-instituut (2009) bleek dat ouders het meest behoefte hebben aan informatie over de (medische) ontwikkeling van hun kinderen. Verder bleek dat ouders een voorkeur hebben voor ondersteuning binnen hun eigen netwerk, via het internet of via toegankelijke voorzieningen in de wijk. Ouders hadden minder behoefte aan formele opvoedingsondersteuning door professionele opvoedkundigen. Wel waren ouders positief over voorzieningen omtrent de opvoeding vanuit de overheid, zolang zij niets opgelegd krijgen en eigen keuzes kunnen maken. Verder bleken er verschillen in behoeften tussen diverse doelgroepen. Zo hadden ouders met een migratieachtergrond meer behoefte aan opvoedingsondersteuning dan Nederlandse ouders. Ook bleek dat kennis over de ondersteuningsbehoefte van ouders vaak alleen de moeders betreft. Een aanbeveling was daarom dat er meer aandacht moet komen voor opvoedingsondersteuning voor vaders.

Om de ondersteuningsbehoeften van ouders in kaart te brengen, heeft het NJi (2014) een peiling gehouden onder aanstaande ouders, ouders van baby's en professionals. Hieruit bleek dat 90% van de aanstaande ouders de voorbereiding op het ouderschap even belangrijk vindt als de voorbereiding op de bevalling. In tegenstelling tot het onderzoek van het Trimbos-instituut, bleek dat ouders het meest behoefte hebben aan informatie over de omgang met hun baby. Overeenkomstig met de studie van het Trimbos-instituut, bleken het internet en

BABY OP KOMST...TIJD VOOR EEN CURSUS?

het eigen netwerk voor ouders de belangrijkste informatiebronnen te zijn. Zij hadden minder behoefte aan cursussen in groepsverband. Deze behoefte lijkt te veranderen na de geboorte, want 70% van de ouders van baby's gaf aan dat zij gebruik hadden willen maken van een groepsaanbod tijdens de zwangerschap. De voorkeur gaat uit naar een ondersteuningsaanbod in de buurt, gekoppeld aan bestaande activiteiten, zoals zwangerschapsgymnastiek.

Huidig Onderzoek

Al met al kan gesteld worden dat het vroeg investeren in opvoeding en ouderschap belangrijk is, en dat (aanstaande) ouders wellicht baat hebben bij een passend cursusaanbod. De bevindingen van het NJi en het Trimbos-instituut bieden aanknopingspunten voor vervolgonderzoek. Deze studies zijn echter gepubliceerd voor de transitie van de jeugdhulp naar de gemeenten op 1 januari 2015 (Rijksoverheid, 2013). De doelstelling van de transformatie van de Jeugdwet naar de nieuwe werkwijze omvat onder meer de nadruk op preventie en een betere samenwerking in ondersteuning. In de Jeugdwet is vastgelegd dat het gemeentelijke beleid op het gebied van preventie onder andere gericht is op het voorkomen van opgroei- en opvoedingsproblemen, het versterken van het opvoedkundige klimaat in gezinnen en het bevorderen van de opvoedvaardigheden van ouders (artikel 2.1, lid a, b en c). Het is daarom interessant om te onderzoeken hoe preventie sinds de transitie vorm krijgt in gemeenten door opnieuw het aanbod aan ondersteuningsmogelijkheden in kaart te brengen. Verder onderscheidt dit onderzoek zich van de studies van het NJi en het Trimbos-instituut door zich specifiek te richten op oudercursussen. Daarnaast is de aansluiting tussen het aanbod en de vraag naar ondersteuning niet eerder op gemeenteniveau onderzocht.

Het doel van dit onderzoek is om te onderzoeken hoe het bestaande cursusaanbod voor (aanstaande) ouders zo effectief mogelijk kan bijdragen aan het versterken van de sociaalpedagogische aspecten van het ouderschap. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen twee deelvragen:

Deelvraag 1: Wat is het bestaande aanbod van cursussen voor aanstaande en jonge ouders?

1.1 Wat is de huidige invulling van bestaande cursussen en in hoeverre wordt hierin aandacht besteed aan de sociaalpedagogische aspecten van het ouderschap?

1.2 Wat is er bekend over het bereik en de effectiviteit van bestaande cursussen voor aanstaande en jonge ouders?

BABY OP KOMST...TIJD VOOR EEN CURSUS?

Deelvraag 2: In hoeverre sluit het bestaande aanbod van cursussen aan op de behoefte van aanstaande en jonge ouders wat betreft de sociaalpedagogische aspecten van het ouderschap?

2.1 In hoeverre sluit de inhoud van bestaande cursussen volgens (aanstaande) ouders aan bij de behoefte van verschillende doelgroepen?

2.2 Hoe zouden cursussen volgens (aanstaande) ouders aangeboden moeten worden?

Methode

Dit onderzoek is uitgevoerd in een middelgrote gemeente, Leiden (122 561 inwoners) en een grote gemeente, Amsterdam (833 624 inwoners; CBS, 1 januari 2016). Er is voor deze gemeenten gekozen omdat hier al veelbelovende voorbeelden van cursusprogramma's bekend waren (bijvoorbeeld de cursussen *OuderTeam.nu* in Leiden en *Zwanger, bevallen, een kind* in Amsterdam). Deze studie is beschrijvend van aard en bestond uit twee delen. Ten eerste is de invulling, het bereik en de effectiviteit van het bestaande cursusaanbod in kaart gebracht. Ten tweede is onderzocht in hoeverre dit aanbod aansluit op de behoefte van verschillende doelgroepen.

Het Bestaande Cursusaanbod

Het bestaande cursusaanbod voor (aanstaande) ouders van kinderen van 0 tot 2 jaar is in beide gemeenten in kaart gebracht met *desk research*. Voor aanvullende informatie zijn tevens inventariserende gesprekken gevoerd met de gemeente Leiden en de gemeente Amsterdam. Hiernaast zijn ook gesprekken gevoerd met verloskundigen, cursusdocenten en instanties zoals het *Centrum voor Jeugd en Gezin* (CJG) in Leiden of bijvoorbeeld het cursus- en borstvoedingscentrum de *Boezemvriend* in Amsterdam. In totaal zijn er 12 gesprekken gevoerd, waarvan 7 in Amsterdam en 5 in Leiden (Bijlage 1). Deze (telefonische) afspraken hadden een gemiddelde duur van 45 minuten. Naast deze inventariserende gesprekken is tevens tweemaal geobserveerd bij een cursus, zowel in Leiden als Amsterdam. Voor deze systematische inventarisatie van het cursusaanbod is een *checklist* opgesteld als richtlijn (Bijlage 2). De verzamelde informatie is vervolgens verwerkt tot een overzicht van de invulling, de effectiviteit en het bereik van het cursusaanbod in Leiden en Amsterdam. Voor de invulling is gekeken welke medische en sociaalpedagogische onderwerpen aan bod komen. Als indicatie voor het bereik is gekeken naar het aantal deelnemers en door welke doelgroepen de cursussen gevolgd worden. Als aanwijzing voor de effectiviteit is gekeken naar wetenschappelijke publicaties en eventuele beoordelingen in de *Databank Effectieve*

Jeugdinterventies (NJI), de *Interventiebibliotheek* (NCJ) en de *Interventie Database* (Loket Gezond Leven).

De Behoeft van (Aanstaande) Ouders

De mate waarin het bestaande cursusaanbod aansluit bij de behoefte is onderzocht met behulp van een vragenlijst voor zwangere vrouwen en hun partners en ouders met een kind in de leeftijd van 0 tot 2 jaar. De respondenten zijn geworven via verschillende instanties, waaronder verloskundigenpraktijken, het Leids Universitair Medisch Centrum (LUMC), het CJG in Leiden, kinderdagverblijven en cursusdocenten. Zij werden per e-mail, sociale media, voorafgaand aan spreekuren of tijdens cursussen benaderd. De dataverzameling vond plaats door zelfrapportage van (aanstaande) ouders in een digitale of papieren vragenlijst gedurende ongeveer tien minuten. De deelname was vrijwillig en er is vooraf toestemming gevraagd voor de anonieme verwerking van de antwoorden voor onderzoeksdoeleinden.

Onderzoeksgroep. De onderzoeksgroep bestond uit 268 (aanstaande) ouders. Na de data-inspectie zijn 237 respondenten meegenomen in de analyses, waarvan 207 vrouwen en 30 mannen. De gemiddelde leeftijd was 31.54 jaar ($SD = 4.60$). Onder de deelnemers waren 111 (aanstaande) ouders uit Amsterdam en 126 uit Leiden. Van alle deelnemers was 44.92% in verwachting van een baby en had 48.31 % een kind in de leeftijd van 0 tot 2 jaar. De overige 16 respondenten hadden een kind in deze leeftijd en waren daarnaast ook in verwachting. Het ging om 83 aanstaande ouders van hun eerste kind, 79 ouders van hun eerste kind en 75 ervaren ouders. Bijna alle respondenten (96.61 %) hadden een partner. 86.02% was Nederlands en 13.98% had een andere achtergrond. In dit onderzoek werd verder onderscheid gemaakt tussen 165 hoogopgeleiden (Universiteit of HBO) en 72 laag- tot middelbaaropgeleiden (basisschool, middelbare school of MBO).

Instrumenten. Voor de beantwoording van de onderzoeksvragen is een vragenlijst samengesteld voor (aanstaande) ouders (Bijlage 3). De vragenlijst bestond uit vijf onderdelen.

Demografische kenmerken. Bij alle (aanstaande) ouders is een lijst met achtergrondvragen afgenomen, waarin allereerst werd gevraagd of zij in verwachting waren of een kind hadden in de leeftijd van 0 tot 2 jaar. Verder werd de respondenten gevraagd naar het aantal kinderen dat zij hadden, het geslacht, de leeftijd en de aanwezigheid van een partner. Ook werd gevraagd naar het aantal uren werk per week, de nationaliteit of etnische achtergrond en het opleidingsniveau van de respondenten en hun partners.

Ondersteuningsbehoefte en voorbereiding. Met een lijst van twaalf onderwerpen, bijvoorbeeld 'de bevalling', 'de opvoeding' en 'werk en gezin', is op een vierpuntsschaal (1 =

BABY OP KOMST...TIJD VOOR EEN CURSUS?

geen behoefte en 4 = *veel behoefte*) aan alle (aanstaande) ouders gevraagd in hoeverre zij per onderwerp behoefte hadden aan informatie of steun. Deze lijst is een aangepaste versie van de onderwerpen die aan bod kwamen in het onderzoek van het NJi (2014). Hiernaast is met eenzelfde vierpuntschaal onderzocht op welke wijze (aanstaande) ouders het meest behoefte hadden om zich voor te bereiden op het ouderschap en de opvoeding, bijvoorbeeld via ‘*informatie van de verloskundige*’ of ‘*een cursus*’. Deze lijst met tien verschillende vormen is tevens een aangepaste versie van een lijst uit het onderzoek van het NJi (2014).

Interesse in cursussen. Er waren vier versies van de vragenlijst, elk met een verschillend cursusaanbod: voor zwangere vrouwen en hun partners in (1) Leiden, en (2) Amsterdam en voor ouders met een kind tot twee jaar in (3) Leiden en (4) Amsterdam. In elke versie werd de respondenten op een vijfpuntsschaal (1= *geen interesse*, 4= *veel interesse* en 5= *Ik volg of heb deze cursus gevolgd*) op basis van korte beschrijvingen gevraagd in hoeverre zij interesse hadden in het betreffende cursusaanbod. Per versie bestond het beschreven aanbod uit zes tot zeven cursussen, waaronder bijvoorbeeld ‘*Algemene zwangerschaps cursussen of zwangerschapsgymnastiek*’ of ‘*Babymassage*’. Ook werd de respondenten op een vierpuntsschaal (1= *past helemaal niet* en 4 = *past helemaal*) gevraagd in hoeverre verschillende cursusvormen bij hen zouden passen, waaronder ‘*Groepsbijeenkomsten met andere (aanstaande) ouders*’ of ‘*Een digitale cursus*’. In de versie voor zwangere vrouwen en partners werd verder op een vierpuntsschaal gevraagd in hoeverre zij interesse hadden om een cursus te volgen na de geboorte van de baby. In de versie voor ouders van jonge kinderen werd gevraagd in hoeverre zij interesse hadden gehad om een cursus te volgen tijdens de zwangerschap.

Aanvullende informatie over het volgen van cursussen. Vervolgens werd de respondenten gevraagd uit verschillende antwoordmogelijkheden de reden(en) aan te geven voor het al dan niet volgen van een cursus. Voor respondenten die geen ervaring hadden met cursussen, waren de antwoordopties bijvoorbeeld ‘*Ik heb geen behoefte aan informatie of steun rondom het ouderschap*’. Voor respondenten die wel ervaring hadden met cursussen, waren de antwoordmogelijkheden bijvoorbeeld ‘*Ik wilde me graag goed voorbereiden op de bevalling*’. Ook werd deze respondenten gevraagd uit verschillende antwoordopties te selecteren hoe ze over de cursus hadden gehoord. Verder werd aan de hand van twee stellingen op een vierpuntsschaal (1= *Helemaal mee oneens*, 4 = *Helemaal mee eens*) gevraagd in hoeverre de informatie in de cursus nuttig was en in hoeverre ze door de cursus(sen) meer vertrouwen hadden gekregen in de opvoeding en het ouderschap.

Stress in de overgang naar het ouderschap. Als aanvulling op de vragen over de ondersteuningsbehoefte van (aanstaande) ouders en de mate van interesse in cursussen, is de latente behoefte aan ondersteuning in het ouderschap gemeten met een vertaalde en ingekorte versie van de *Parental Stress Scale* (PSS; Berry & Jones, 1995). De PSS bevat 18 stellingen om eventuele spanning in het ouderschap te meten, waaronder bijvoorbeeld '*I am happy in my role as a parent*'. Het instrument is vertaald naar het Nederlands en aangepast zodat de stellingen ook geschikt waren voor aanstaande ouders, zoals bijvoorbeeld bij de stelling '*Ik voel me goed in mijn rol als (aanstaande) ouder*'. Hierbij zijn vijf items weggelaten. In de huidige studie is alle (aanstaande) ouders bij 13 stellingen gevraagd op een vierpuntsschaal (1= *Helemaal mee oneens*, 4= *Helemaal mee eens*) aan te geven in hoeverre ze het eens waren met de stelling. In de studie van Berry en Jones (1995) werd een significant verband ($r = .750$, $p < .010$) gevonden tussen de PSS en de *Parenting Stress Index* (PSI), een uitgebreide, veelgebruikte vragenlijst over de mate van stress in het ouderschap (Abidin, 1986). Dit vormt een goede aanwijzing voor de validiteit. Voor dit onderzoek is de gemiddelde score op de aangepaste versie van de PSS gebruikt als indicatie voor de latente behoefte aan ondersteuning in het ouderschap. Hierbij zijn alleen de respondenten meegenomen die op minimaal tien van de dertien items een score hadden. Bij de oorspronkelijke versie van de PSS was Cronbach's alpha .83, dit wijst op een hoge betrouwbaarheid (Berry & Jones, 1995). In de huidige studie bleek Cronbach's alpha voor de vertaalde, ingekorte versie .79, wat betekent dat deze versie ook betrouwbaar is.

Aangezien de overgang naar het ouderschap kan leiden tot een afname in de kwaliteit van de partnerrelatie (Doss et al., 2009), is de tevredenheid met de partnerrelatie gemeten met de *Partnerrelatie* schaal van de *Vragenlijst Gezinsfunctioneren volgens Ouders* (VGFO; Veerman et al., 2012). Deze schaal bestaat uit vijf stellingen over de mate waarin de ouder tevreden is over de partnerrelatie en de wijze waarop ouders samen de opvoeding vormgeven, zoals bijvoorbeeld '*Ik ben tevreden over mijn relatie*'. In het onderzoeksproject *Leuker voor Later* van de Hogeschool Leiden (www.leukervoorlater.nl) is deze schaal aangepast zodat de stellingen ook van toepassing zijn op aanstaande ouders, zoals bijvoorbeeld: '*Ik voel mij door mijn partner gesteund in de zorg voor mijn kind / tijdens de zwangerschapsperiode*'. In het huidige onderzoek zijn deze aanpassingen overgenomen. De respondenten werd gevraagd op een vierpuntsschaal aan te geven in hoeverre ze het eens waren met de stellingen (1 = *Helemaal mee oneens*, 4 = *Helemaal mee eens*). Uit een factoranalyse in het onderzoek van Veerman et al. (2012) bleek dat de vijf items, met factorladingen variërend van .81 tot .94, sterk samenhangen met het schaalconcept partnerrelatie. Dit vormt een goede aanwijzing dat

de schaal valide is. In de studie van Veerman et al. (2012) was Cronbach's alpha .89, wat betekent dat het instrument betrouwbaar is. In de huidige studie was Cronbach's alpha .91, wat ook wijst op een hoge betrouwbaarheid. De gemiddelde score van de *Partnerrelatie* schaal van de VGFO is gebruikt als indicatie van de kwaliteit van de partnerrelatie. In de analyse zijn alleen de respondenten meegenomen die op minimaal vier van de vijf items een score hadden.

Data-analyse. Voorafgaand aan de analyses zijn de verzamelde data verwerkt tot een dataset in SPSS en geïnspecteerd op normaliteit, uitbijters en missende waarden. Ten eerste zijn gemiddelde scores berekend voor de behoefte aan informatie omtrent verschillende onderwerpen en de behoefte aan verschillende vormen van voorbereiding op het ouderschap en de opvoeding. Ook is de gemiddelde mate van interesse per cursussoort en per cursusvorm berekend. Deze gemiddelden zijn vervolgens met elkaar vergeleken. Verder zijn percentages berekend voor verschillende redenen voor het al dan niet volgen van cursussen en manieren waarop respondenten op het idee kwamen om een cursus te volgen. Ten tweede is met behulp van onafhankelijke *t*-toetsen bekeken of bovenstaande gemiddelde scores verschillen tussen de volgende groepen: (1) mannen en vrouwen (2) mensen met een Nederlandse en niet-Nederlandse achtergrond, (3) laag- tot middelbaaropgeleiden en hoogopgeleiden en (4) (aanstaande) ouders die voor het eerst een kind krijgen en ervaren ouders. De onafhankelijke variabelen zijn hier geslacht, achtergrond, opleidingsniveau en de situatie. De afhankelijke variabelen zijn de gemiddelde scores voor de ondersteuningsbehoefte en de interesse in cursussen. Ook is gekeken of de gemiddelde scores op de PSS en de *Partnerrelatie* schaal van de VGFO verschillen tussen bovenstaande groepen.

Resultaten

Het Bestaande Cursusaanbod

Om te onderzoeken hoe de bestaande infrastructuur van cursussen zo effectief mogelijk kan worden ingezet, is allereerst het bestaande cursusaanbod in Amsterdam en Leiden in kaart gebracht. Hierbij is onderzocht in hoeverre de invulling van dit cursusaanbod gericht is op de sociaalpedagogische aspecten van het ouderschap en gekeken wat er bekend is over het bereik en de effectiviteit. In tabel 1 is de invulling, het bereik en de effectiviteit van het gemeenschappelijke cursusaanbod in beide gemeenten weergegeven. Hiernaast volgt een overzicht van de cursusprogramma's die alleen in Amsterdam (tabel 2) of Leiden (tabel 3) worden aangeboden. In bijlage 4 is de invulling van de cursussen nader omschreven.

Organisatie van cursussen. Om de bestaande infrastructuur van het cursusaanbod in Amsterdam en Leiden te onderzoeken, is het van belang om zicht te krijgen op de lokale organisatie in beide gemeenten.

Amsterdam. In Amsterdam is het cursusaanbod grotendeels georganiseerd binnen de jeugdgezondheidszorg van de Stichting Amsterdamse Gezondheidscentra (SAG), voornamelijk via het cursuscentrum *Rondom de Geboorte*. Verder worden in Amsterdam opvoedcursussen aangeboden via de Ouder en Kind-teams en bieden sommige verloskundigenpraktijken eigen voorlichtingsbijeenkomsten of groepszorg in de vorm van *CenteringPregnancy*. Hiernaast is er een grote particuliere markt. Er is een uiteenlopend aanbod van zwangerschaps-en ouderschaps cursussen door zelfstandige cursusdocenten. Een groot deel van deze cursussen wordt in samenwerking met grotere instellingen zoals het *Geboortecentrum* onder één dak aangeboden.

Leiden. In Leiden is het cursusaanbod voornamelijk ondergebracht onder het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG). Het CJG werkt hierin samen met verschillende partners, waaronder bijvoorbeeld zorginstelling *ActiVite*. Hiernaast biedt de GGD Hollands Midden een integraal aanbod van vier voorlichtingsbijeenkomsten voor aanstaande ouders, in samenwerking met het CJG, het Verloskundig Samenwerkingsverband (VSV) en andere betrokken geboortezorginstanties in de regio Leiden. Verder biedt het *Leids Universitair Medisch Centrum* (LUMC) *CenteringPregnancy* groepszorg en zijn er verschillende particuliere cursusaanbieders. De hogeschool Leiden biedt in het kader van een onderzoeksproject ook een cursusprogramma aan.

Tabel 1. De invulling, het bereik en de effectiviteit van het gemeenschappelijke cursusaanbod in Leiden en Amsterdam

	Invulling		Gegevens beschikbaar*	Bereik	Type deelnemers	Gegevens beschikbaar**	Effectiviteit	Wetenschappelijk onderzoek
	Medisch en/of fysiek	Sociaal-pedagogisch		N of % deelnemers			Databank***	
<i>Aanstaande ouders</i>								
Algemene zwangerschapscursus / zwangerschapsgymnastiek	✓		+/-	40-50% van de zwangere vrouwen ¹	Eerste kind	+/-	geen	/
Zwangerschapsyoga	✓		+/-	36.24% van de zwangere vrouwen ²	Eerste kind	+	LGL (geen beoordeling)	Muzik et al. (2012)
CenteringPregnancy (CP)	✓	✓	+/-	In de 55 deelnemende praktijken/ ziekenhuizen 23 % van de zwangere vrouwen ³	Eerste kind	+	geen	TNO (2016)
Hypnobirthing	✓		-	/	Volgende kind	+	geen	VandeVusse et al. (2007); Martin et al. (2001); Jenkins & Pritchard, 1993.
<i>Zowel aanstaande ouders als ouders van kinderen van 0-2</i>								
Cursussen over ouderschap en opvoeding		✓	+/-	Gehele cursusaanbod CJG Leiden: 2272 deelnemers in 2016	Eerste kind	+	CJG-cursussen: NJi (Triple P; goed onderbouwd) en LGL (geen beoordeling)	/
Mindfulness voor (aanstaande) ouders		✓	-	/	/	+	geen	Bögels et al. (2010)
<i>Ouders van kinderen van 0-2</i>								
Babymassage	✓	✓	-	/	/	+	LGL (geen beoordeling) en NJi (Shantala Babymassage individueel; goed onderbouwd)	Gürol & Polat (2012)
Mama & baby yoga	✓	✓	-	/	Eerste kind	-	geen	/
Muziek op Schoot		✓	-	/	/	+	geen	Gerry et al. (2012)
Verskillende soorten babycursussen		✓	-	/	/	+/-	geen	/

Bronnen: ¹ NIVEL (2012), Woldringh & Van den Wijngaart (2005); ²NIVEL (2012); ³TNO (2016).

BABY OP KOMST...TIJD VOOR EEN CURSUS?

Tabel 2. De invulling, het bereik en de effectiviteit van specifieke cursusprogramma's in Amsterdam

	Invulling			Bereik	Type deelnemers	Gegevens beschikbaar**	Effectiviteit	
	Medisch en/of fysiek	Sociaal-pedagogisch	Gegevens beschikbaar*	N of % deelnemers			Databank***	Wetenschappelijk onderzoek
<i>Aanstaande ouders</i>								
Papaklas	✓	✓	+/-	Maandelijks 15-20 deelnemers	Eerste kind	+/-	geen	/
<i>Zowel aanstaande ouders als ouders van kinderen van 0-2</i>								
The happiest baby		✓	-	/	/	+	geen	Harrington et al. (2012); Universiteit van Amsterdam (lopend)
Zwanger, bevallen, een kind (ZBK)	✓	✓	+	58 (aanstaande) ouderparen in 2014 ¹	Eerste kind, divers in opleiding ,leeftijd en culturele achtergrond ¹	+/-	NJi, NCJ & LGL (goed onderbouwd)	Stichting Babywerk (effectonderzoek gepland)
<i>Ouders van kinderen van 0-2</i>								
CenteringParenting	✓	✓	+/-	/	Deelnemers waren vaker van niet-Nederlandse afkomst, vaker voor het eerst ouder, hadden vaker een jongere leeftijd en waren vaker alleenstaand ³	+	geen	TNO (lopend); ZonMw (2016); Johnston et al. (2016); Mittal (2011).

Bronnen: ¹Meijer (2015), ²ZonMw (2016)

BABY OP KOMST...TIJD VOOR EEN CURSUS?

Tabel 3. De invulling, het bereik en de effectiviteit van specifieke cursusprogramma's in Leiden

	Invulling			Bereik N of % deelnemers	Type deelnemers	Gegevens beschikbaar**	Effectiviteit Databank***	Wetenschappelijk onderzoek
	Medisch en/of fysiek	Sociaal- pedagogisch	Gegevens beschikbaar*					
<i>Aanstaande ouders</i>								
Informatiebijeenkomsten voor zwangere vrouwen en partners	✓	✓	+/-	707 (aanstaande) ouders bereikt met prenatale voorlichting in regio Hollands Midden ¹ (jaarlijks 7600 bevallingen ²)	/	+/-	geen	INCAS-2 (lopend)
<i>Zowel aanstaande ouders als ouders van kinderen van 0-2</i>								
OuderTeam.nu		✓	+/-	Ruimte voor 64 stellen	/	+	geen	Feinberg (2009); Hogeschool Leiden (lopend)
<i>Ouders van kinderen van 0-2</i>								
Webinars via het centrum voor Jeugd en Gezin		✓	+/-	150 deelnemers per webinar	/	-	geen	/

Bronnen: ¹GGD Hollands Midden (2016), ²GGD Hollands Midden (2014).

* Gegevens beschikbaar bereik:

- Geen feitelijke gegevens bekend en/of slechts globale schattingen
- +/- Enige gegevens bekend: bijvoorbeeld aantallen deelnemers
- + Specifieke gegevens over het bereik van de cursus zijn gepubliceerd

**Gegevens beschikbaar effectiviteit

- Geen feitelijke gegevens bekend en/of slechts globale schattingen
- +/- Enige gegevens bekend uit recensies / evaluaties.
- + Wetenschappelijke aanwijzingen voor effectiviteit

*** Databank: Loket Gezond Leven (LGL), Databank Effectieve Jeugdinterventies (NJI), Interventiebibliotheek (NCJ)

Invulling. Van de tien soorten cursussen die in beide gemeenten worden aangeboden, wordt in vier soorten met name aandacht besteed aan de sociaalpedagogische aspecten van het ouderschap. In drie cursussen ligt de nadruk op het medische of fysieke welzijn en in de drie overige soorten cursussen komen beide onderwerpen aan bod. In de specifieke cursusprogramma's die alleen in Leiden of in Amsterdam worden aangeboden, ligt de nadruk op de sociaalpedagogische aspecten, al dan niet gecombineerd met de medische of fysieke aspecten van de overgang naar het ouderschap. Er kan daarom gesteld worden dat in het merendeel van de cursussen aandacht besteed wordt aan de sociaalpedagogische aspecten van het ouderschap. Onderwerpen zoals opvoeding en hechting komen echter in een deel van de cursussen alleen indirect aan bod, via bijvoorbeeld muziek, babymassage of spel. Niet in alle cursussen is voorlichting over ouderschap en opvoeding het hoofdonderwerp.

In een groot deel van het aanbod dat gericht is op de zwangerschapsperiode, zoals de algemene zwangerschapscursus, worden alleen de lichamelijke aspecten van het moeder worden belicht. In gesprekken met cursusdocenten kwam naar voren dat sociaalpedagogische onderwerpen soms ook besproken worden, maar alleen op verzoek van de deelnemers of afhankelijk van de eigen inbreng van de docent. Er kan daarom gesteld worden dat sociaalpedagogische onderwerpen geen vast onderdeel zijn van de cursussen die gericht zijn op de zwangerschapsperiode, met uitzondering van *CenteringPregnancy*, de cursus *Zwanger, bevallen, een kind* in Amsterdam en de informatiebijeenkomsten voor aanstaande ouders in Leiden. Deze specifieke programma's zijn uniek in de wijze waarop de fysieke en de sociaalpedagogische aspecten van de overgang naar het ouderschap gecombineerd worden.

Bereik. Voor zover bekend uit de verzamelde informatie, zijn er weinig gegevens beschikbaar over het bereik van cursussen. Alleen over de cursus *Zwanger, bevallen, een kind* bleken specifieke gegevens bekend over de deelnemers in zowel aantallen als demografische kenmerken. Bij ruim de helft van het gemeenschappelijke en specifieke cursusaanbod waren wel enige gegevens bekend, bijvoorbeeld in de vorm van het aantal deelnemers of een percentage van de doelgroep. In 2016 werden in Leiden 1.212 kinderen geboren (Gemeente Leiden, 2017) en in 2015 telde Amsterdam 11 016 geboortes (Gemeente Amsterdam, 2016). Vanwege de ongelijke beschikbaarheid van gegevens en de verschillende soorten cijfers, kon echter geen betrouwbare indicatie van het bereik worden gegeven.

Bij het overige deel van het cursusaanbod waren geen feitelijke gegevens over het bereik bekend of kon tijdens gesprekken met professionals alleen een globale schatting worden gegeven. Uit deze schattingen kwam naar voren dat de meeste cursussen vooral (aanstaande) ouders bereiken die voor het eerst een kind krijgen. Hoewel uit onderzoek naar

BABY OP KOMST...TIJD VOOR EEN CURSUS?

CenteringParenting en de cursus *Zwanger, bevallen, een kind* bleek dat de deelnemers van deze cursussen divers waren in kenmerken zoals leeftijd en culturele achtergrond, bleek uit verschillende gesprekken met professionals dat de meeste cursussen voornamelijk Nederlandse en hoogopgeleide vrouwen bereiken. Tiernermoeders, mensen met een niet-westerse achtergrond en (aanstaande) vaders worden minder bereikt. De algemene zwangerschapskursus of zwangerschapsgymnastiek trekt relatief het meest brede publiek. Professionals gaven aan dat ze graag zouden zien dat niet-westerse zwangere vrouwen vaker deelnemen, omdat zij gemiddeld minder kennis hebben over de zwangerschap of de bevalling. Voor migranten is de taal echter een belemmering. In Amsterdam worden wel Engelstalige cursussen aangeboden, maar deze cursussen bereiken met name westerse *expats*.

Effectiviteit. Hoewel bij de meeste cursussen de beschikbaarheid van internationale wetenschappelijk publicaties mogelijk aanwijzingen biedt voor de effectiviteit, kan op basis van deze gegevens niet worden gesteld dat deze cursussen *evidence-based* zijn in de Nederlandse situatie. Slechts een klein deel van de cursussen is opgenomen in Nederlandse databanken voor effectieve interventies en alleen de cursus *Zwanger, bevallen, een kind*, de interventie *Shantala Babymassage individueel* (als indicatie voor babymassage in een groepsvorm) en *Triple P* (de basis voor de CJG-cursussen) zijn beoordeeld. Voor alle drie deze interventies is de beoordeling ‘goed onderbouwd’. Dit is het laagste niveau van erkenning en betekent dat de theoretische onderbouwing goed beschreven is. Er hoeft geen effectonderzoek beschikbaar te zijn (NJI, 2017). Er kan daarom gesteld worden dat er weinig bekend is over de effectiviteit van cursussen voor (aanstaande) ouders in Nederland. Wel wordt er momenteel onderzoek gedaan naar de effectiviteit van nieuwe initiatieven zoals *CenteringParenting* en *OuderTeam.nu*, wellicht biedt dit meer inzicht in de toekomst.

Uit gesprekken met professionals, bleek dat zij zelf weinig zicht hebben op de effectiviteit. In sommige gevallen worden evaluaties of recensies opgevraagd, waaruit blijkt dat deelnemers de cursussen als positief ervaren en tevreden zijn met de ontvangen informatie. Met name in het geval van zwangerschapskursussen hebben de deelnemers baat bij een ontspannen voorbereiding op de bevalling. De deelnemers vinden het prettig om ervaringen te delen in groepsverband, zoals bijvoorbeeld in het geval van *CenteringPregnancy*.

De Behoeft van (Aanstaande) Ouders

Data-inspectie. De data zijn geïnspecteerd op missende waarden, normaliteit en uitbijters. Er zijn 31 respondenten verwijderd omdat zij onvoldoende vragen hadden beantwoord of niet tot de doelgroep van de vragenlijst behoorden. Met een gestandaardiseerde

BABY OP KOMST... TIJD VOOR EEN CURSUS?

skewness van 2.509 en gestandaardiseerde *kurtosis* van .815 bleek de gemiddelde score op de PSS normaal verdeeld. De gemiddelde score op de VGFO *Partnerrelatie* schaal bleek daarentegen niet normaal verdeeld. Met een gestandaardiseerde *skewness* van -6.090 bleek deze verdeling te scheef. Vanwege de grote onderzoeksgroep zijn de data echter niet getransformeerd. Na de data-inspectie zijn 237 respondenten meegenomen in de analyses.

Ondersteuningsbehoefte en voorbereiding.

Figuur 1. Gemiddelde behoefte aan informatie of steun (1=geen behoefte, 4 = veel behoefte).

(Aanstaande) ouders hebben het meest behoefte aan informatie of steun rondom de bevalling, de zwangerschap en de lichamelijke verzorging van hun kind (figuur 1). Dit gold ongeacht geslacht, nationaliteit of opleidingsniveau (tabel 2). Ervaren ouders gaven aan na informatie over de bevalling en de zwangerschap, het meest behoefte te hebben (gehad) aan informatie over de emotionele en sociale ontwikkeling van hun kind. Vrouwen hadden meer behoefte aan informatie over omgaan met tegenslag en goed voor zichzelf zorgen dan mannen, en mensen met een niet-Nederlandse achtergrond hadden meer behoefte aan informatie of steun omtrent de bevalling dan Nederlanders. Hoogopgeleiden hadden meer behoefte aan informatie over kinderopvang. Verder waren er ook verschillen afhankelijk van

BABY OP KOMST... TIJD VOOR EEN CURSUS?

de ervaring van (aanstaande) ouders. (Aanstaande) ouders van hun eerste kind hadden meer behoefte aan informatie of steun omtrent de zwangerschap en de lichamelijke verzorging van hun kind. Hiernaast hadden ouders van hun eerste kind ook meer behoefte aan informatie rondom de bevalling en de emotionele en sociale ontwikkeling van hun kind.

Tabel 2. Verschillen tussen groepen in behoefte aan informatie en steun

		Geslacht					
		<i>Vrouwen</i>			<i>Mannen</i>		
<i>Top 3 onderwerpen</i>		1. De bevalling 2. De zwangerschap 3. De lichamelijke verzorging van mijn kind			1. De bevalling 2. De zwangerschap 3. De lichamelijke verzorging van mijn kind		
<i>Significante verschillen</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	
Omgaan met tegenslag	2.126	.035	2.01	.914	1.63	.850	
Goed voor mezelf zorgen	2.761	.006	2.31	.967	1.80	.847	
		Nationaliteit					
		<i>Nederlands</i>			<i>Niet-Nederlands</i>		
<i>Top 3 onderwerpen</i>		1. De bevalling 2. De zwangerschap 3. De lichamelijke verzorging van mijn kind			1. De bevalling 2. De zwangerschap 3. De lichamelijke verzorging van mijn kind		
<i>Significante verschillen</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	
De bevalling	-3.310	.002	3.31	.81	3.70	.59	
		Opleidingsniveau					
		<i>Laag- tot middelbaar opgeleid</i>			<i>Hoogopgeleid</i>		
<i>Top 3 onderwerpen</i>		1. De bevalling 2. De zwangerschap 3. De lichamelijke verzorging van mijn kind			1. De zwangerschap 2. De bevalling 3. De lichamelijke verzorging van mijn kind		
<i>Significante verschillen</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	
Kinderopvang	-4.063	.000	2.21	1.11	2.82	.90	
		Ervaring					
		<i>Aanstaande ouders</i>			<i>Ouders in verwachting van hun volgende kind</i>		
<i>Top 3 onderwerpen</i>		1. De bevalling 2. De zwangerschap 3. De lichamelijke verzorging van mijn kind			1. De bevalling 2. De zwangerschap 3. De emotionele en sociale ontwikkeling van mijn kind		
<i>Significante verschillen</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	
De zwangerschap	2.073	.040	3.51	.71	3.21	.83	
De lichamelijke verzorging van mijn kind	2.239	.029	3.12	.76	2.67	1.16	
		<i>Ouders van hun eerste kind</i>			<i>Ouders met meer dan een kind</i>		
<i>Top 3 onderwerpen</i>		1. De bevalling 2. De zwangerschap 3. De lichamelijke verzorging van mijn kind			1. De zwangerschap 2. De bevalling 3. De emotionele en sociale ontwikkeling van mijn kind		
<i>Significante verschillen</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	
De zwangerschap	-3.972	.000	3.52	.64	3.02	.79	
De bevalling	-4.703	.000	3.59	.63	2.90	.92	
De lichamelijke verzorging van mijn kind	-3.223	.002	3.27	.76	2.80	.85	
De emotionele en sociale ontwikkeling van mijn kind	-2.027	.045	3.11	.83	2.82	.74	

BABY OP KOMST... TIJD VOOR EEN CURSUS?

Figuur 2. Gemiddelde behoefte aan voorbereiding op het ouderschap en de opvoeding (1=geen behoefte, 4 = veel behoefte).

(Aanstaande) ouders hadden de meeste behoefte om zich voor te bereiden op het ouderschap en de opvoeding door gesprekken met hun partner, informatie op een website of informatie van de verloskundige (figuur 2). Dit gold voor mensen met een Nederlandse achtergrond en mensen met een niet-Nederlandse achtergrond (tabel 3). Tussen de andere groepen bleken wel verschillen, bijvoorbeeld op basis van geslacht en opleidingsniveau. Hoewel alle (aanstaande) ouders vooral behoefte hadden aan gesprekken met hun partner, hadden vrouwen en hoogopgeleiden daarna het meest behoefte aan informatie via een website of de verloskundige en mannen en laag- tot middelbaar opgeleiden daarna het meest behoefte aan steun van hun familie of vrienden. Ervaren ouders hadden na gesprekken met hun partner het meest behoefte aan steun van hun vrienden en familie, terwijl (aanstaande) ouders met een eerste kind hierna de meeste waarde hechten aan informatie via de verloskundige.

BABY OP KOMST... TIJD VOOR EEN CURSUS?

Tabel 3. Verschillen tussen groepen in behoefte aan ondersteuningsvormen

			Geslacht			
			<i>Vrouwen</i>		<i>Mannen</i>	
<i>Top 3 vormen</i>			1. Gesprekken met je partner 2. Informatie op een website 3. Informatie van de verloskundige		1. Gesprekken met je partner 2. Advies/steun van je familie 3. Advies/ steun van je vrienden	
<i>Significante verschillen</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Een cursus	3.189	.003	2.53	1.06	1.93	.92
Online forum of social media	3.388	.001	2.45	1.02	1.90	.80
Ontmoeten andere (aanstaande) ouders	2.214	.028	2.29	.98	1.86	.88
			Nationaliteit			
			<i>Nederlands</i>		<i>Niet-Nederlands</i>	
<i>Top 3 vormen</i>			1. Gesprekken met je partner 2. Informatie op een website 3. Informatie van de verloskundige		1. Gesprekken met je partner 2. Informatie op een website 3. Informatie van de verloskundige	
<i>Significante verschillen</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Ontmoeten andere (aanstaande) ouders	-3.267	.001	2.14	.96	2.73	.88
			Opleidingsniveau			
			<i>Laag- tot middelbaar opgeleid</i>		<i>Hoogopgeleid</i>	
<i>Top 3 vormen</i>			1. Gesprekken met je partner 2. Advies/steun van je familie 3. Advies/ steun van je vrienden		1. Gesprekken met je partner 2. Informatie op een website 3. Informatie van de verloskundige	
<i>Significante verschillen</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Een voorlichtingsbijeenkomst	-2.810	.006	2.32	1.08	2.73	.89
Informatie op een website	-2.445	.015	3.03	.89	3.30	.75
Boeken, brochures of flyers	-2.648	.009	2.57	.97	2.93	.86
			Ervaring			
			<i>Aanstaande ouders</i>		<i>Ouders in verwachting van hun volgende kind</i>	
<i>Top 3 vormen</i>			1. Gesprekken met je partner 2. Informatie van de verloskundige 3. Informatie op een website		1. Gesprekken met je partner 2. Advies/ steun van je vrienden 3. Advies/ steun van je familie	
<i>Significante verschillen</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Informatie van de verloskundige	3.888	.000	3.49	.65	2.79	1.03
Een voorlichtingsbijeenkomst	4.384	.000	3.04	.79	2.23	1.01
Een cursus	3.533	.001	2.83	.97	2.16	.97
Informatie op een website	3.010	.003	3.30	.76	2.82	.94
			<i>Ouders van hun eerste kind</i>		<i>Ouders met meer dan een kind</i>	
<i>Top 3 vormen</i>			1. Gesprekken met je partner 2. Informatie op een website 3. Informatie van de verloskundige		1. Gesprekken met je partner 2. Advies/steun van je vrienden 3. Informatie op een website	
<i>Significante verschillen</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Informatie op een website	2.960	.004	3.42	.71	3.02	.80
Boeken, brochures of flyers	-2.295	.024	2.95	.85	2.56	.99

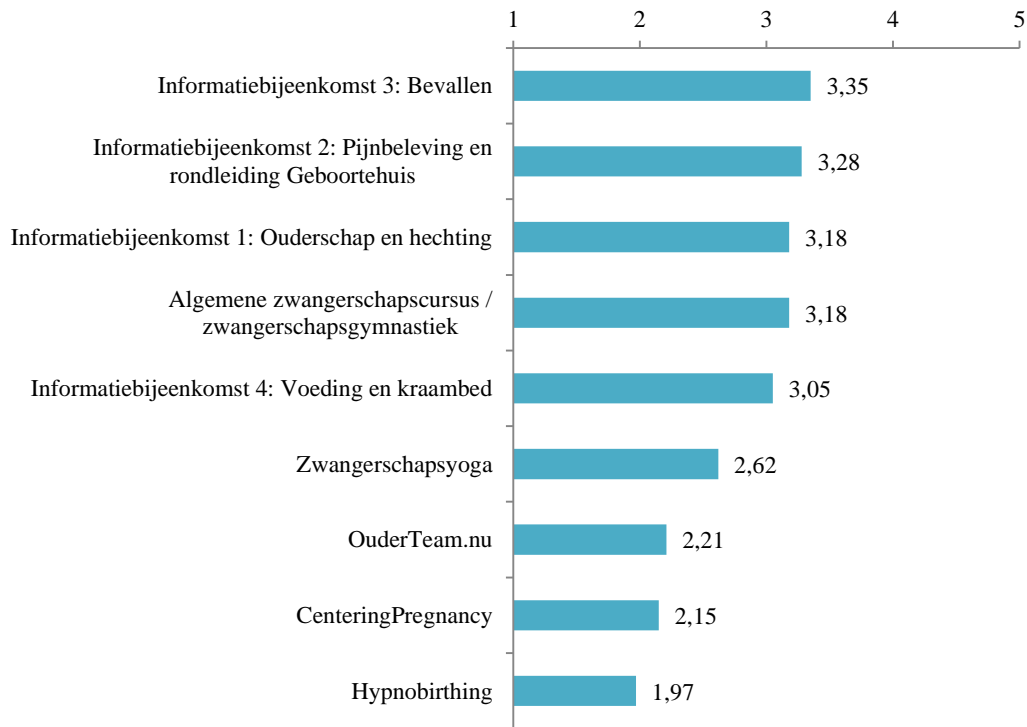

BABY OP KOMST... TIJD VOOR EEN CURSUS?

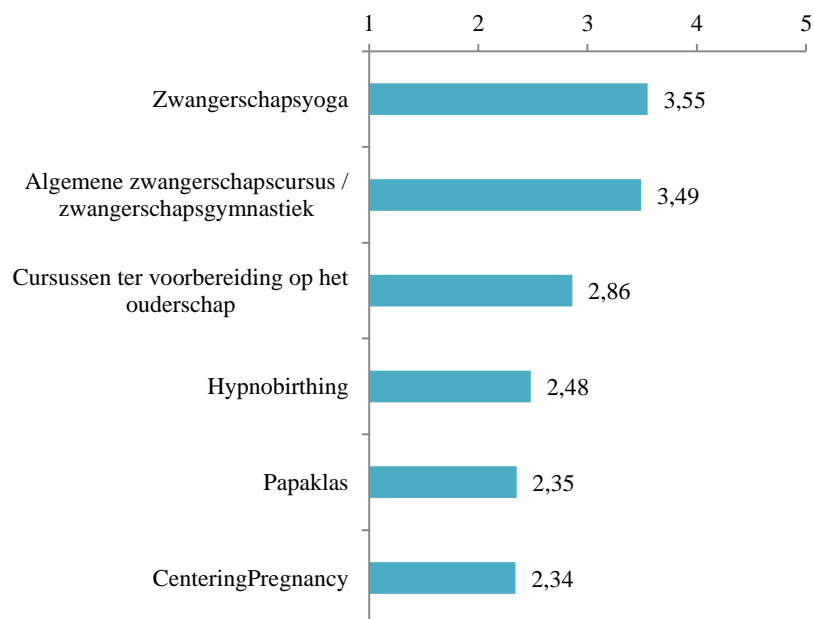
Interesse in cursussen.

Zwangere vrouwen en partners.

Figuur 3. Gemiddelde interesse in cursussen voor zwangere vrouwen en partners in Leiden (1= geen interesse, 5 = ik volg of heb deze cursus gevolgd).

Figuur 4. Gemiddelde interesse in cursussen voor zwangere vrouwen en partners in Amsterdam (1= geen interesse, 5 = ik volg of heb deze cursus gevolgd).

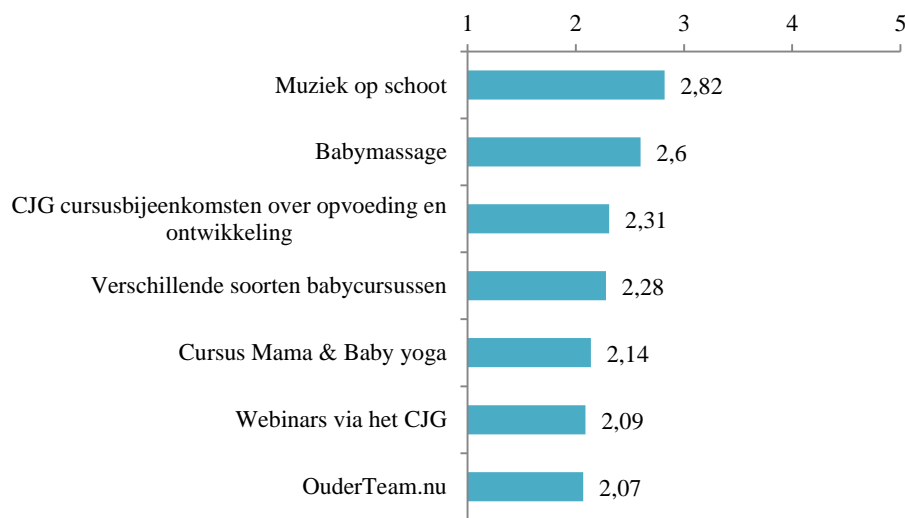

BABY OP KOMST... TIJD VOOR EEN CURSUS?

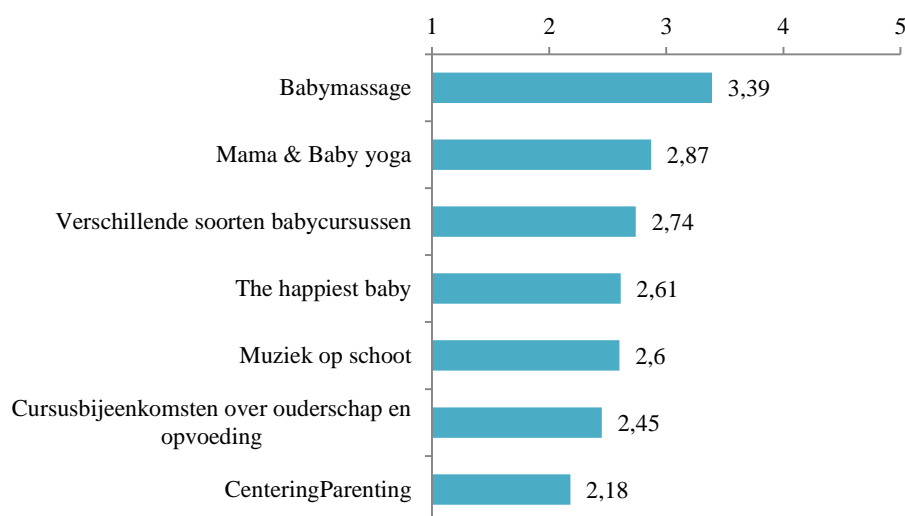
Zwangere vrouwen en hun partners in Leiden hadden gemiddeld de meeste interesse in de informatiebijeenkomst over bevallen (figuur 3). Op de tweede plaats volgde de informatiebijeenkomst over pijnbeleving met de rondleiding door het Geboortehuis en op een gedeelde derde plaats volgde de informatiebijeenkomst over ouderschap en hechting en een algemene zwangerschapscursus of zwangerschapsgymnastiek. Zwangere vrouwen en hun partners in Amsterdam hadden gemiddeld de meeste interesse in zwangerschapsyoga, algemene zwangerschapscursussen of zwangerschapsgymnastiek en cursussen ter voorbereiding op het ouderschap (figuur 4).

Ouders van kinderen van 0 tot 2 jaar.

Figuur 5. Gemiddelde interesse in cursussen voor ouders van kinderen van 0 tot 2 jaar in Leiden (1= geen interesse, 5 = ik volg of heb deze cursus gevolgd).

Figuur 6. Gemiddelde interesse in cursussen voor ouders van kinderen van 0-2 jaar in Amsterdam (1 = geen interesse, 5 = ik volg of heb deze cursus gevolgd).

BABY OP KOMST... TIJD VOOR EEN CURSUS?

Ouders van jonge kinderen in Leiden hadden gemiddeld de meeste interesse in een cursus Muziek op Schoot, gevolgd door babymassage en cursusbijeenkomsten over de opvoeding en ontwikkeling bij het CJG (Figuur 5). In Amsterdam hadden ouders van jonge kinderen gemiddeld de meeste interesse in babymassage, cursussen mama & baby yoga en verschillende soorten baby cursussen.

Verschillen tussen groepen in de mate van interesse in cursussen.

Tabel 4. Verschillen tussen groepen in interesse in cursussen

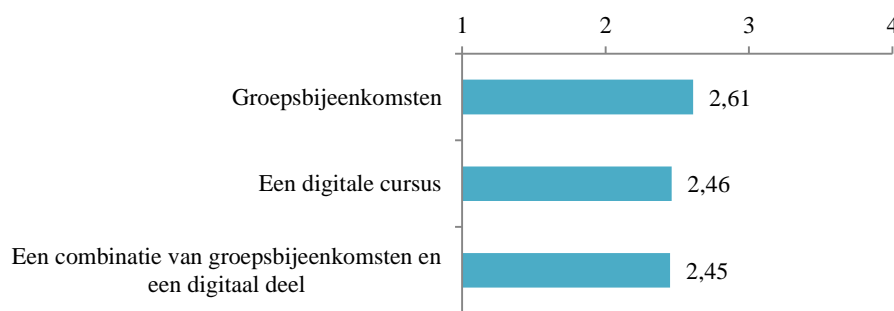
				Geslacht			
				<i>Vrouwen</i>		<i>Mannen</i>	
<i>Top 3 cursussen</i>				1. Zwangerschapsyoga		1. Zwangerschapscursus- of gymnastiek	
				2. Zwangerschapscursus- of gymnastiek		2. Muziek op school	
				3. Babymassage		3. Verschillende soorten baby cursussen	
				Nationaliteit			
				<i>Nederlands</i>		<i>Niet-Nederlands</i>	
<i>Top 3 cursussen</i>				1. Zwangerschapscursus- of gymnastiek		1. Zwangerschapscursus- of gymnastiek	
				2. Zwangerschapsyoga		2. Babymassage	
				3. Muziek op school		3. Zwangerschapsyoga	
<i>Significante verschillen</i>		<i>t</i>	<i>p</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Zwangerschapscursus - of gymnastiek		-2.392	.018	3.22	1.40	4.00	1.23
				Opleidingsniveau			
				<i>Laag- tot middelbaar opgeleid</i>		<i>Hoogopgeleid</i>	
<i>Top 3 cursussen</i>				1. Zwangerschapscursus - of gymnastiek		1. Zwangerschapsyoga	
				2. Zwangerschapsyoga		2. Zwangerschapscursus- of gymnastiek	
				3. Babymassage		3. Babymassage	
<i>Significante verschillen</i>		<i>t</i>	<i>p</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Zwangerschapsyoga		-2.921	.004	2.52	1.45	3.45	1.44
Babymassage		-2.222	.029	2.49	1.45	3.07	1.18
				Ervaring			
				<i>Aanstaande ouders</i>		<i>Ouders in verwachting van hun volgende kind</i>	
<i>Top 3 cursussen</i>				1. Zwangerschapscursus - of gymnastiek		1. Zwangerschapscursus - of gymnastiek	
				2. Zwangerschapsyoga		2. Zwangerschapsyoga	
				3. Hypnobirthing		3. CenteringPregnancy	
<i>Significante verschillen</i>		<i>t</i>	<i>p</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Hypnobirthing		2.167	.032	2.46	1.24	1.90	1.11
				<i>Ouders van hun eerste kind</i>		<i>Ouders met meer dan een kind</i>	
<i>Top 3 cursussen</i>				1. Babymassage		1. Muziek op school	
				2. Muziek op school		2. Babymassage	
				3. Mama & Baby yoga		3. Verschillende soorten baby cursussen	
<i>Significante verschillen</i>		<i>t</i>	<i>p</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Babymassage		-2.866	.005	3.14	1.20	2.46	1.38
Mama & baby yoga		-2.228	.028	2.59	1.35	2.04	1.24

BABY OP KOMST... TIJD VOOR EEN CURSUS?

Mensen met een niet-Nederlandse achtergrond waren meer geïnteresseerd in algemene zwangerschaps cursussen of zwangerschapsgymnastiek dan mensen met een Nederlandse achtergrond (Tabel 4). Verder bleek dat hoogopgeleiden meer interesse hadden in zwangerschapsyoga en baby massage dan laag- tot- middelbaaropgeleiden. Hiernaast hadden aanstaande ouders meer interesse in *Hypnobirthing* dan ouders die in verwachting waren van hun volgende kind en waren ouders met een eerste kind meer geïnteresseerd in baby massage en mama & baby yoga dan ouders die al meer kinderen hadden. Ook werd gevonden dat aanstaande ouders ($M = 2.80$ en $SD = .76$) meer interesse hadden in cursussen in het algemeen dan ouders van jonge kinderen, ($M = 2.44$ en $SD = .86$), $t(228) = -3.192$, $p = .002$.

Verschillende cursusvormen.

Figuur 7. Gemiddelde interesse in verschillende cursusvormen (1 = geen interesse, 4 = veel interesse)

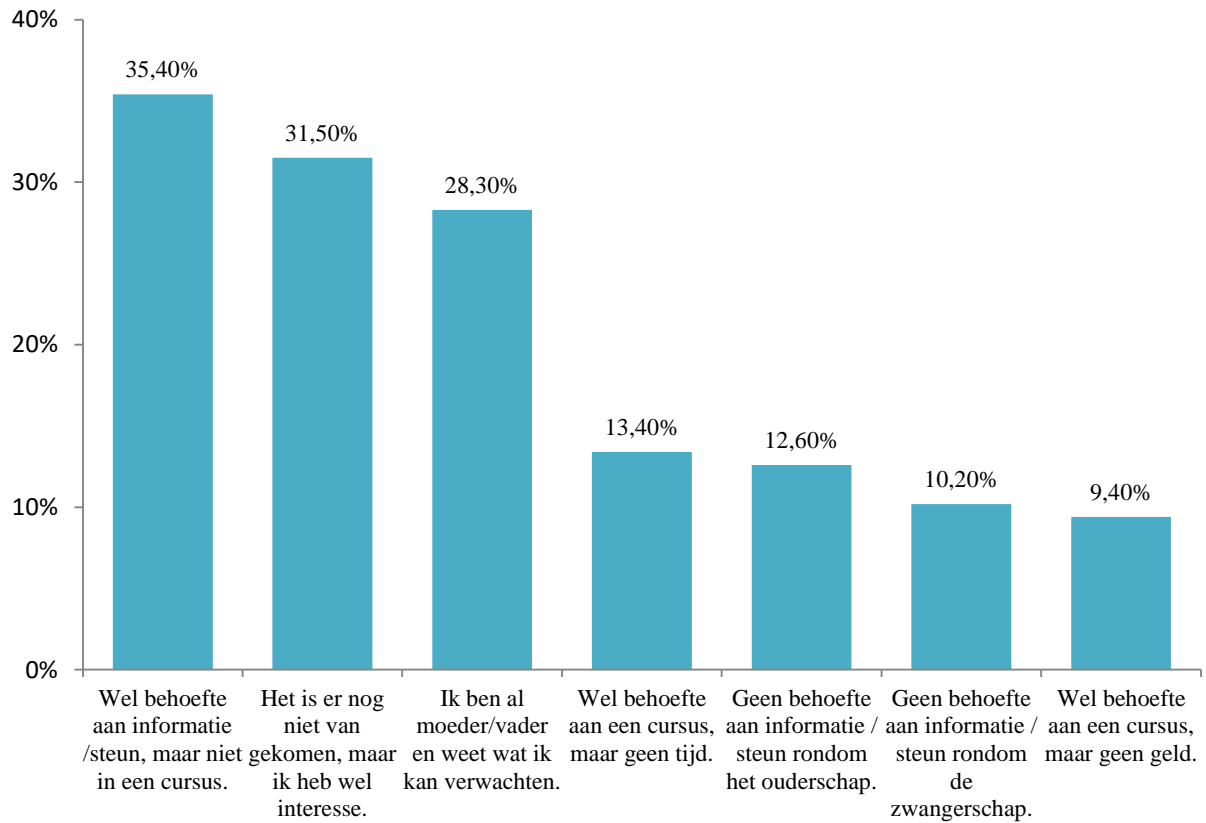

(Aanstaande) ouders hadden de meeste interesse in cursussen in groepsverband. Ze hadden minder interesse in een digitale cursus, al dan niet gecombineerd met groepsbijeenkomsten.

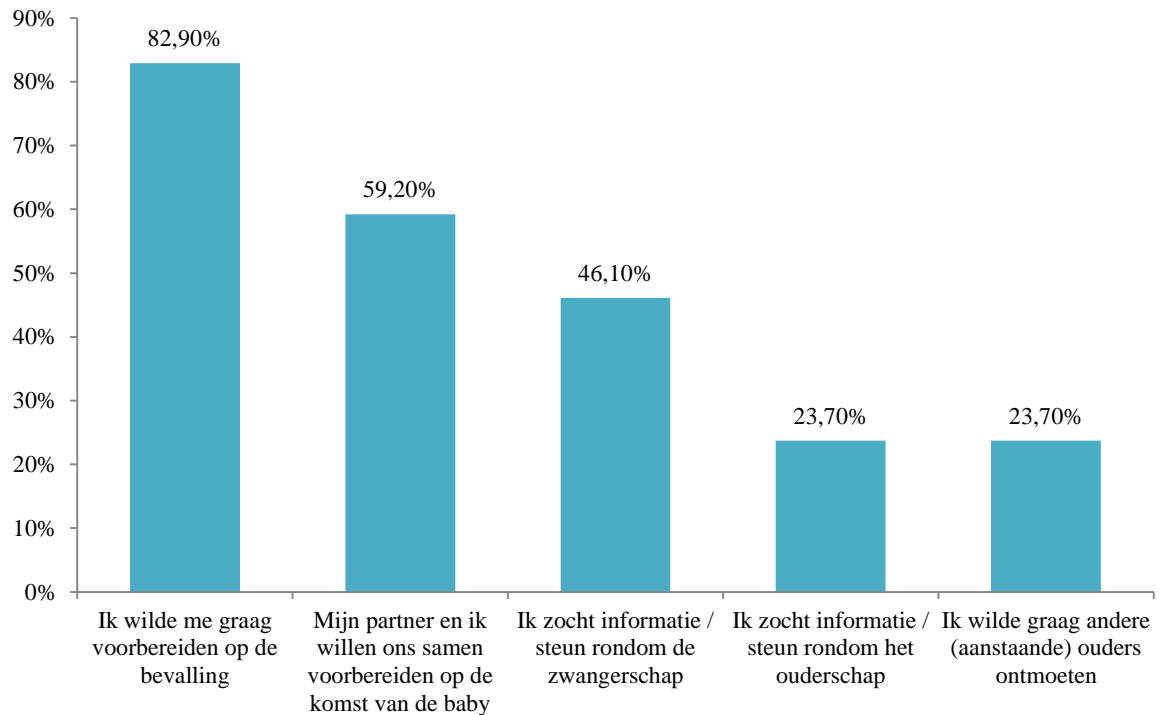
Redenen voor het al dan niet volgen van cursussen. De belangrijkste reden voor het niet volgen van cursussen was dat de respondenten informatie of steun liever op een andere manier ontvangen dan via een cursus (35,40%; figuur 8). Een groot deel van de respondenten gaf daarnaast aan dat het er nog niet van gekomen was, maar dat ze wel interesse hadden om een cursus te volgen (31,5%). Verder gaf 28,3 % van de respondenten aan dat ze al wisten wat ze konden verwachten omdat ze al moeder of vader waren. Onder de overige redenen voor het niet volgen van cursussen gaven enkele respondenten aan niet op de hoogte te zijn van de mogelijkheden. Een mannelijke respondent gaf daarnaast aan dat cursussen rondom de zwangerschap erg gericht zijn op vrouwen en niet uitnodigend zijn voor mannen.

BABY OP KOMST... TIJD VOOR EEN CURSUS?

Figuur 8. Aangegeven redenen voor het niet volgen van cursussen

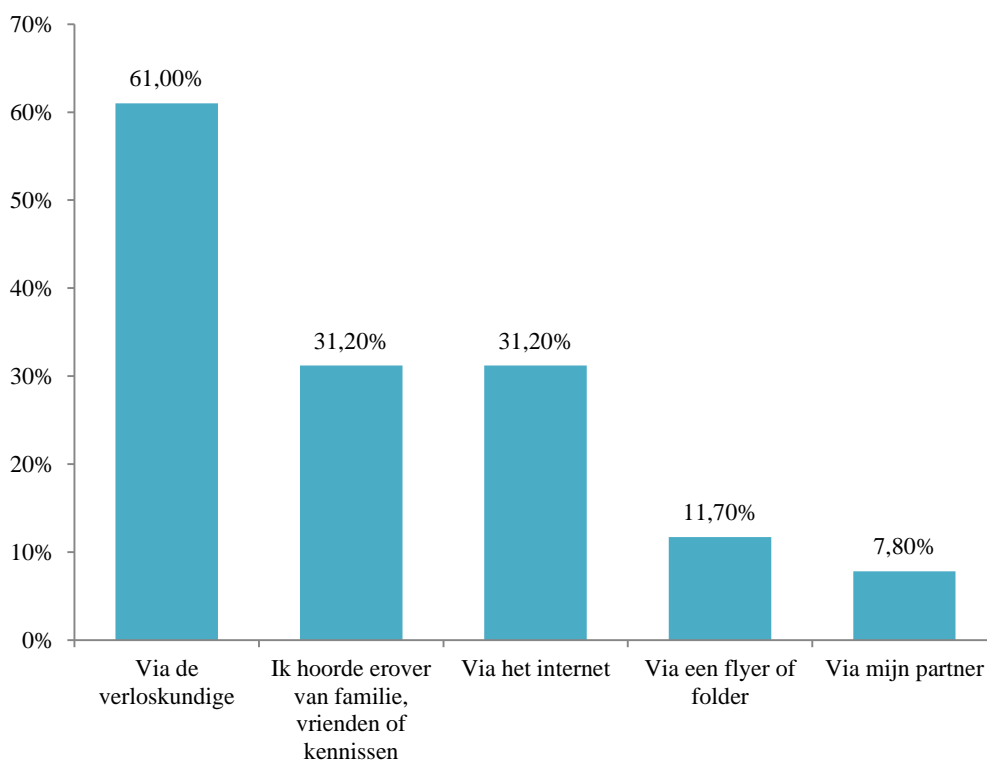
Figuur 9. Aangegeven redenen voor het volgen van cursussen

BABY OP KOMST... TIJD VOOR EEN CURSUS?

Van alle respondenten die een cursus hadden gevolgd, gaf 82,9% van de (aanstaande) ouders als reden dat ze zich graag wilden voorbereiden op de bevalling (figuur 9). Een andere belangrijke reden was om zich samen met de partner voor te bereiden (59,2 %). Verder had 46,1% van de respondenten interesse in het volgen van een cursus omdat ze informatie of steun zochten rondom de zwangerschap. Van alle respondenten die een cursus hadden gevolgd, gaf 61% aan hierover gehoord te hebben via de verloskundige (figuur 10). Verder werden familie, vrienden of kennissen (31,2%) en het internet (31,2 %) ook vaak genoemd. Van alle mannen gaf 71,4% aan over de cursus gehoord te hebben via hun partner.

Figuur 10. Manieren waarop respondenten op het idee kwamen om een cursus te volgen

Van alle respondenten die een cursus hadden gevolgd, gaf 96,25% aan dat informatie die ze hadden ontvangen, nuttig was. Hiernaast gaf 81,01% aan dat ze door de cursus(sen) meer vertrouwen hadden gekregen in hun taak als opvoeder en ouder.

Stress in de overgang naar het ouderschap. Met onafhankelijke t-toetsen is gekeken naar verschillen tussen groepen in de mate van stress in de overgang naar het ouderschap en in de mate van tevredenheid met de partnerrelatie (Tabel 5). Er kan gesteld worden dat hoogopgeleiden gemiddeld meer stress in de overgang naar het ouderschap ervaren dan

BABY OP KOMST...TIJD VOOR EEN CURSUS?

laagopgeleiden. Verder bleek dat aanstaande ouders gemiddeld meer tevreden zijn over de partnerrelatie dan mensen die al kinderen hebben.

Tabel 5. Verschillen tussen groepen in de mate van stress in de overgang naar het ouderschap en in de tevredenheid met de partnerrelatie

	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
	Geslacht					
	<i>Vrouwen</i>			<i>Mannen</i>		
Stress in de overgang naar het ouderschap	1.82	.35	1.79	.37	.310	.757
Tevredenheid met de partnerrelatie	3.57	.50	3.67	.39	-1.175	.247
	Nationaliteit					
	<i>Nederlands</i>			<i>Niet-Nederlands</i>		
Stress in de overgang naar het ouderschap	1.81	.35	1.84	.43	-.400	.690
Tevredenheid met de partnerrelatie	3.59	.48	3.57	.54	.172	.864
	Opleidingsniveau					
	<i>Laag- tot middelbaar opgeleid</i>			<i>Hoogopgeleid</i>		
Stress in de overgang naar het ouderschap	1.74	.41	1.84	.33	-2.031	.043*
Tevredenheid met de partnerrelatie	3.53	.58	3.61	.45	-1.002	.319
	Voor en na de overgang naar het ouderschap					
	<i>Aanstaande ouders</i>			<i>Ouders van kinderen van 0-2 jaar</i>		
Stress in de overgang naar het ouderschap	1.85	.36	1.79	.37	-1.101	.272
Tevredenheid met de partnerrelatie	3.73	.38	3.51	.53	-3.466	.001*

* significant

Discussie

In deze studie is onderzocht hoe de bestaande infrastructuur van cursussen voor aanstaande en jonge ouders zo effectief mogelijk kan bijdragen aan het versterken van de sociaalpedagogische aspecten van het ouderschap.

De Invulling, het Bereik en de Effectiviteit van het Bestaande Aanbod

Ten eerste is de invulling, het bereik en de effectiviteit van het bestaande cursusaanbod in kaart gebracht. In de meeste cursussen voor (aanstaande) ouders met kinderen van 0 tot 2 jaar, komen de sociaalpedagogische aspecten van het ouderschap (indirect) aan bod, maar in de cursussen die specifiek gericht zijn op de zwangerschapsperiode wordt voornamelijk alleen aandacht besteed aan de medische en fysieke aspecten van het moeder worden. Er zijn weinig feitelijke gegevens beschikbaar over het bereik van het cursusaanbod. Wel gaven professionals aan dat de meeste cursussen vooral Nederlandse hoogopgeleide vrouwen bereiken die voor het eerst een kind krijgen. In Nederland is nog te weinig onderzoek verricht om te kunnen stellen dat de cursussen voor (aanstaande) ouders effectief zijn.

Het Bestaande Aanbod en de Behoeft van (Aanstaande) Ouders

Ten tweede is onderzocht in hoeverre het bestaande aanbod aansluit op de behoefte van aanstaande en jonge ouders wat betreft de sociaalpedagogische aspecten van het ouderschap. De onderwerpen waar (aanstaande) ouders het meeste behoefte aan hebben zijn de zwangerschap, de bevalling, de lichamelijke verzorging en de sociale en emotionele ontwikkeling van het kind. (Aanstaande) ouders waren het meest geïnteresseerd in cursussen die gericht zijn op de zwangerschap en cursussen waarin indirect, spelenderwijs aandacht wordt besteed aan het sociaalpedagogische welzijn, zoals bijvoorbeeld babymassage. Het bestaande cursusaanbod voorziet in deze behoefte.

Verschillen tussen doelgroepen. Er werden verschillen gevonden tussen diverse doelgroepen in de mate van interesse en behoefte per onderwerp, ondersteuningsvorm of cursus. Zo hadden mannen minder behoefte aan cursussen dan vrouwen en hadden (aanstaande) ouders met een niet-Nederlandse achtergrond meer behoefte aan informatie over de bevalling en meer interesse in zwangerschapskursussen. Verder hadden aanstaande ouders meer interesse in cursussen dan mensen die al kinderen hadden. Ook bleek dat mensen met kinderen minder tevreden waren over hun relatie dan aanstaande ouders. Dit suggereert dat de geboorte van een kind leidt tot een afname van de kwaliteit van de partnerrelatie en komt overeen met bevindingen uit eerdere studies (Doss et al., 2009; Twenge et al., 2003). Een

BABY OP KOMST...TIJD VOOR EEN CURSUS?

verklaring voor deze afname is dat de geboorte van een kind leidt tot meer conflicten in de rolverdeling en minder vrijheid (Twenge et al., 2003). Verder bleek dat hoogopgeleiden meer stress ervaren in de overgang het ouderschap dan laag- tot middelbaaropgeleiden. Dit zou mogelijk verklaard kunnen worden doordat hoogopgeleide ouders meer uren werken en daardoor meer spanning ervaren (Lewis & Cooper, 1988).

Cursusvormen en soorten ondersteuning. Er werd gevonden dat (aanstaande) ouders zich graag voorbereiden op het ouderschap door gesprekken met hun partner, informatie op een website, via de verloskundige of in gesprekken met vrienden en familie. Deze bevindingen komen overeen met eerdere onderzoeksuitkomsten (Trimbos-instituut, 2009; NJi, 2014). Overeenkomstig met de studie van het NJi (2014), bleken cursussen en het ontmoeten van anderen minder populaire ondersteuningsvormen. (Aanstaande) ouders die wel een cursus hadden gevolgd, gaven echter wel aan dat dit nuttig was. Wanneer (aanstaande) ouders werd gevraagd te kiezen uit verschillende soorten cursusvormen, gaven zij wel de voorkeur aan groepsbijeenkomsten. De meeste (aanstaande) ouders komen bij cursussen terecht via de verloskundige of via hun netwerk.

Sterke en Zwakke Kanten

Dit onderzoek had zowel sterke als zwakke kanten. Een sterk punt was de grote onderzoeksgroep en het grote aantal vragenlijsten dat voldoende of volledig ingevuld was. Een beperking was dat de respondenten vooral Nederlandse hoogopgeleide vrouwen waren. Er waren te weinig respondenten met een niet-Nederlandse achtergrond om onderscheid te kunnen maken tussen westerse en niet-westerse (aanstaande) ouders. Dit gebrek aan onderscheid kan een vertekend beeld geven, want uit eerder onderzoek is bekend dat met name niet-westerse ouders onzekerheid in de opvoeding ervaren (Pels, Distelbrink & Postma, 2009). Een andere beperking was dat slechts is gekeken naar twee gemeenten, waardoor de resultaten wellicht niet representatief zijn voor heel Nederland. Sterke punten waren dat de behoefte aan ondersteuning met de PSS en de VGFO *Partnerrelatie* schaal aanvullend is onderzocht en dat deze schalen betrouwbaar zijn bevonden. Enerzijds is de behoefte aan cursussen direct gepeild en anderzijds is de latente behoefte aan ondersteuning onderzocht door met deze schalen de mate van stress in het ouderschap en de tevredenheid met de partnerrelatie te meten.

Wetenschappelijke en Maatschappelijke Relevantie

Deze studie is wetenschappelijk relevant omdat het ondersteuningsaanbod voor

BABY OP KOMST...TIJD VOOR EEN CURSUS?

(aanstaande) ouders sinds de transitie van de jeugdhulp naar de gemeenten nog niet was onderzocht. Daarnaast is er nog niet eerder specifiek onderzoek verricht naar de aansluiting tussen de vraag en het aanbod van cursussen op gemeentelijk niveau. Verder is dit onderzoek van grote maatschappelijke relevantie vanwege de recente aandacht voor het belang van het investeren in de eerste levensjaren van kinderen en het voorbereiden van (aanstaande) ouders, zoals bijvoorbeeld vastgelegd in het *Manifest 1001 dagen* (2015) en de aanbevelingen van de *Taskforce kindermishandeling en seksueel misbruik* (2016). Ondanks de aandacht voor het belang van cursussen voor (aanstaande) ouders, was er voorafgaand aan dit onderzoek echter nog weinig bekend over het aanbod en de behoefte van de doelgroep. De uitkomsten van deze studie bieden daarom inzicht in de wijze waarop dit bestaande aanbod zo effectief mogelijk kan bijdragen aan het versterken van ouderschap.

Aanbevelingen voor het Professionele Werkveld

Uit dit onderzoek bleek dat verloskundigen een belangrijke rol kunnen vervullen in de voorbereiding van aanstaande ouders. (Aanstaande) ouders hebben namelijk behoefte aan informatie via de verloskundige en de meeste cursusdeelnemers volgen cursussen omdat ze hier van hun verloskundige over hebben gehoord. Aangezien vrijwel alle aanstaande ouders bij de verloskundige komen, verdient het de aanbeveling om de rol van de verloskundige beter te benutten, bijvoorbeeld in de doorverwijzing naar ouderschaps cursussen of in gecombineerde voorlichting over de zwangerschap en het ouderschap. Kennis over het ouderschap en de opvoeding zou bijvoorbeeld meer aanbod kunnen komen in de opleiding van deze beroepsgroep.

Verder bleek dat aanstaande ouders meer behoefte hadden aan cursussen dan mensen die al kinderen hebben. Er bleek echter dat in cursussen tijdens de zwangerschapsperiode minder aandacht is voor sociaalpedagogische onderwerpen. Aangezien er veel interesse is in zwangerschaps cursussen en deze soort cursus het meest brede publiek trekt, is het aan te bevelen dat voorbereiding op het ouderschap gecombineerd wordt met zwangerschapsvoorlichting. De cursus *Zwanger, bevallen, een kind* in Amsterdam en de informatiebijeenkomsten voor aanstaande ouders in Leiden vormen hierbij goede voorbeelden. *Zwanger, bevallen, een kind* werd eerder ook al als voorbeeld genoemd in de studie van het NJi (2014).

Aangezien uit de bevindingen uit eerder onderzoek en deze studie bleek dat de tevredenheid met de partnerrelatie afneemt na de geboorte van een kind, is het belangrijk om hier in cursussen voor aanstaande en jonge ouders meer aandacht aan te besteden (Doss et al.,

2009; Twenge et al., 2003). Een mogelijke verklaring dat mannen minder interesse hadden in cursussen dan vrouwen is dat de meeste cursussen erg op vrouwen gericht zijn, of dat mannen minder tijd hebben voor een cursus. Uit eerder onderzoek bleek dat mannen ook minder bezig zijn met de zwangerschap dan vrouwen (Svensson, Barclay & Cooke, 2006). Er liggen kansen om de interesse in cursussen bij mannen te verhogen door het imago van zwangerschaps- of ouderschaps cursussen toegankelijker te maken voor mannen (naar voorbeeld van *de Papaklas*) of het vaderschapsverlof uit te breiden. Uit een eerdere literatuurstudie bleek dat mannen wel behoefte hebben aan bijeenkomsten voor aanstaande vaders (Entsieh & Hallström, 2016). In bestaande cursussen zou dus daarom meer aandacht kunnen worden besteed aan het betrekken van vaders in bijvoorbeeld speciale partneravonden tijdens zwangerschaps cursussen.

Aanbevelingen voor Toekomstig Onderzoek

In dit onderzoek is geen onderscheid gemaakt tussen ouders met een westerse en een niet-westerse achtergrond. Voor toekomstig onderzoek is het interessant om te kijken naar de ondersteuningsbehoefte van specifieke etnische groepen. In deze studie bleek dat een vragenlijst, vanwege de benodigde kennis van de Nederlandse taal, minder geschikt is voor mensen met een niet-westerse achtergrond. Een suggestie voor vervolgonderzoek is daarom om gebruik te maken van focusgroepen of interviews in samenwerking met een tolk. Verder verdient het de aanbeveling om te onderzoeken hoe ouders bereikt kunnen worden die niet open staan voor cursussen, maar hier wel baat bij zouden hebben. Hiernaast is het interessant om in vervolgonderzoek ook naar de mening van professionals te vragen. Tot slot moet er meer onderzoek worden verricht naar het bereik en de effectiviteit van cursussen.

Conclusie

De bestaande infrastructuur van cursussen voor aanstaande en jonge ouders sluit aan bij de behoefte. De behoefte verschilt echter wel per doelgroep en cursussoort. (Aanstaande) ouders zijn gemiddeld het meest geïnteresseerd in zwangerschaps cursussen en cursussen die ze spelenderwijs met hun kind kunnen volgen. Ze hebben minder interesse in cursussen waar voorlichting over het ouderschap en de opvoeding het hoofdonderwerp is. Om (aanstaande) ouders hierin toch passende ondersteuning te kunnen bieden, verdient het de aanbeveling om voorlichting over het ouderschap te integreren in de cursussen waar zij het meest in geïnteresseerd zijn en te combineren met zwangerschapsvoorlichting. Aangezien aanstaande ouders meer interesse hebben in cursussen dan mensen die al kinderen hebben, is het

BABY OP KOMST...TIJD VOOR EEN CURSUS?

belangrijk nadrukkelijk te investeren in de periode voor de geboorte. Het is verder belangrijk om de rol van de verloskundige beter te benutten en cursussen toegankelijker te maken voor (aanstaande) vaders.

Literatuur

- Abidin, R.R. (1986). *Parenting Stress Index Manual (2nd edn)*. Charlottesville, VA: Pediatric Psychology Press.
- Alink, L., IJzendoorn, R. van, Bakermans-Kranenburg, M., Pannebakker, F., Vogels, T., & Euser, S. (2011). *Kindermishandeling in Nederland anno 2010 : De tweede Nationale Prevalentiestudie Mishandeling van kinderen en jeugdigen (NPM-2010)*. Geraadpleegd op <http://media.leidenuniv.nl/legacy/rapportnpm-2010-screen.pdf>
- Balbernie, R. (2001). Circuits and circumstances: The neurobiological consequences of early relationship experiences and how they shape later behaviour. *Journal of Child Psychotherapy*, 27, 237-255.
- Belsky, J. & de Haan, M. (2011). Annual research review: Parenting and children's development. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 52, 409-428.
- Berry, J. O., & Jones, W. H. (1995). The parental stress scale: Initial psychometric evidence. *Journal of Social and Personal Relationships*, 12, 463-472.
- Bögels, S. M., Lehtonen, A., & Restifo, K. (2010). Mindful parenting in mental health care. *Mindfulness*, 1, 107-120.
- Bowlby J. (1969). *Attachment. Attachment and loss: Vol. 1. Attachment*. New York, NY: Basic Books.
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2016). *Bevolking; geslacht, leeftijd, burgerlijke staat en regio, 1 januari*. Geraadpleegd op 15 februari 2017 op <http://statline.cbs.nl/Statweb>
- ChristenUnie. (4 november 2016). *ChristenUnie en PvdA: betere ondersteuning 'nieuwe ouders'*. Geraadpleegd op <https://www.christenunie.nl/blog/2016/11/04/ChristenUnie-en-PvdA-betere-ondersteuning-nieuwe-ouders>
- Cowan, C. P., & Cowan, P. A. (1995). Interventions to ease the transition to parenthood: Why they are needed and what they can do. *Family Relations*, 44, 412-423.
- Cozolino, L. (2014). *The neuroscience of human relationships: Attachment and the developing social brain*. New York: NY: W.W. Norton & Company.
- De Volkskrant (4 december 2001). *'Opvoedcursus voor ouders nodig'*. Geraadpleegd op <http://www.volkskrant.nl/archief/-opvoedcursus-voor-ouders-nodig~a598177/>

BABY OP KOMST... TIJD VOOR EEN CURSUS?

- Deave, T., Johnson, D., & Ingram, J. (2008). Transition to parenthood: the needs of parents in pregnancy and early parenthood. *BMC Pregnancy and Childbirth*, 8, 30.
- Doss, B. D., Rhoades, G. K., Stanley, S. M., & Markman, H. J. (2009). The effect of the transition to parenthood on relationship quality: an 8-year prospective study. *Journal of Personality and Social Psychology*, 96, 601–619.
- Entsieh, A. A., & Hallström, I. K. (2016). First-time parents' prenatal needs for early parenthood preparation-A systematic review and meta-synthesis of qualitative literature. *Midwifery*, 39, 1-11.
- Feinberg, M. E., Kan, M. L., & Goslin, M. C. (2009). Enhancing coparenting, parenting, and child self-regulation: Effects of family foundations 1 year after birth. *Prevention Science*, 10, 276-285.
- Gemeente Amsterdam (2016). *Jaarcijfers, 2011-2015*. Geraadpleegd op <http://www.ois.amsterdam.nl/feiten-en-cijfers/#amsterdam>
- Gemeente Leiden (2017). *De Leidse bevolking in 2017*. Geraadpleegd op <http://www.leidenincijfers.nl/onderzoeksbank/8501-2017-04%20De%20Leidse%20bevolking%20in%202017.pdf>
- Gerry, D., Unrau, A., & Trainor, L. J. (2012). Active music classes in infancy enhance musical, communicative and social development. *Developmental science*, 15, 398-407.
- GGD Hollands Midden (2014). *Factsheet perinatale bevindingen*. Geraadpleegd op <https://www.ggdhm.nl/factsheets/overige-factsheets>
- GGD Hollands Midden (2016). *Jaarverslag 2016*. Geraadpleegd op <https://www.ggdhm.nl/jaarverslagen>
- Gürol, A., & Polat, S. (2012). The effects of baby massage on attachment between mother and their infants. *Asian Nursing Research*, 6, 35-41.
- Harrington, J. W., Logan, S., Harwell, C., Gardner, J., Swingle, J., McGuire, E., & Santos, R. (2012). Effective analgesia using physical interventions for infant immunizations. *Pediatrics*, 129, 815-822.
- Heckman, J. J. (2008). Schools, skills, and synapses. *Economic inquiry*, 46, 289-324.
- Hobbs, D. F., & Cole, S. P. (1976). Transition to parenthood: A decade replication. *Journal of Marriage and the Family*, 723-731.

BABY OP KOMST... TIJD VOOR EEN CURSUS?

- Jenkins, M. W., & Pritchard, M. H. (1993). Hypnosis: practical applications and theoretical considerations in normal labour. *An International Journal of Obstetrics & Gynaecology*, *100*, 221-226.
- Johnston, J. C., McNeil, D., Lee, G., MacLeod, C., Uyanwune, Y., & Hill, K. (2017). Piloting Centering Parenting in two Alberta public health well-child clinics. *Public Health Nursing*, *34*, 229-237.
- LeMasters, E. E. (1957). Parenthood as crisis. *Marriage and Family Living*, *19*, 352-355.
- Lewis, S. N., & Cooper, C. L. (1988). Stress in dual-earner families. *Women and Work: An Annual Review*, *3*, 139-168.
- Martin, A. A., Schauble, P. G., Rai, S. H., & Curry, R. W. (2001). The effects of hypnosis on the labor processes and birth outcomes of pregnant adolescents. *Journal of Family Practice*, *50*, 441-446.
- Meijer, D. (2015). *Databank effectieve jeugdinterventies: beschrijving Zwanger, bevallen, een kind*. Geraadpleegd op www.nji.nl/jeugdinterventies
- Mittal, P. (2011). Centering parenting: pilot implementation of a group model for teaching family medicine residents well-child care. *The Permanente Journal*, *15*, 40-41.
- Muzik, M., Hamilton, S. E., Rosenblum, K. L., Waxler, E., & Hadi, Z. (2012). Mindfulness yoga during pregnancy for psychiatrically at-risk women: Preliminary results from a pilot feasibility study. *Complementary Therapies in Clinical Practice*, *18*, 235-240.
- Nederlands Jeugdinstituut. (2014). *Steun voor aanstaande ouders bij ouderschap en opvoeding: Visiedocument voor gemeenten*. Geraadpleegd op <http://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Publicatie-NJi/Steun-voor-aanstaande-ouders-bij-ouderschap-en-opvoeding.pdf>
- Nederlands Jeugdinstituut (2017). *Effectiviteit van jeugdinterventies: goed onderbouwd*. Geraadpleegd op <http://www.nji.nl/Soorten-effectiviteit-Goed-onderbouwd>
- Nelson, A. M. (2003). Transition to motherhood. *Journal of Obstetric, Gynecologic, & Neonatal Nursing*, *32*, 465-477.
- NIVEL. (2012). *Ervaringen van vrouwen met de zorg in de verloskundige keten tijdens de zwangerschap en de bevalling: een verkennend onderzoek*. Geraadpleegd op

BABY OP KOMST... TIJD VOOR EEN CURSUS?

<https://www.nivel.nl/sites/default/files/bestanden/Rapport-Ervaringen-vrouwen-met-zorg-verloskunde.pdf>

NRC. (15 november 2016). *Verplichte opvoedcursus moet kindermishandeling tegengaan.*

Geraadpleegd op <https://www.nrc.nl/nieuws/2016/11/15/ouders-verplichte-opvoedcursus-moet-kindermishandeling-tegengaan-5287966-a1531789>

Pels, T., Distelbrink, M., & Postma, L. (2009). *Opvoeding in de migratiecontext.*

Geraadpleegd op http://www.mighealth.net/nl/images/6/6a/2009_Pels_opvoeding.pdf

Prinsen, B., Ligtermoet, I., Stigter, C., Blokland, G., Dries, H. & Vergeer, M. (2005).

Factsheet Oudercursussen. Geraadpleegd op <http://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Publicatie-NJi/FactsheetOudercursussen.pdf>

Premberg, Å., Hellström, A. L., & Berg, M. (2008). Experiences of the first year as father.

Scandinavian Journal of Caring Sciences, 22, 56-63.

Rijksoverheid. (2013). *Memorie van toelichting bij de Jeugdwet.* Geraadpleegd op

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2013/07/01/memorie-van-toelichting-bij-de-jeugdwet>

RMO & RVZ (2009). *Investeren rondom kinderen.* Geraadpleegd op

<http://kinderrechtennu.nl/images/downloads/Investeren%20rondom%20kinderen.pdf>

Schore, A. N. (2001). Effects of a secure attachment relationship on right brain development,

affect regulation, and infant mental health. *Infant Mental Health Journal*, 22, 7-66.

Shapiro, A. F., & Gottman, J. M. (2005). Effects on marriage of a psycho-communicative

educational intervention with couples undergoing the transition to parenthood, evaluation at 1-year post intervention. *The Journal of Family Communication*, 5(1), 1-24.

Svensson, J., Barclay, L., & Cooke, M. (2006). The concerns and interests of expectant and

new parents: assessing learning needs. *The Journal of Perinatal Education*, 15, 18-27.

Taskforce kindermishandeling en seksueel misbruik. (2016). *Ik kijk niet weg. Eindrapport*

Taskforce kindermishandeling en seksueel misbruik. Geraadpleegd op

<http://taskforcekinderenveilig.nl/>

BABY OP KOMST... TIJD VOOR EEN CURSUS?

TNO (2016). *Implementatie van CenteringPregnancy in Nederland 2012-2015*. Geraadpleegd op https://www.tno.nl/media/7574/tno-rapport_implementatie-van-centeringpregnancy-in-nederland-2012-2015.pdf

Trimbos-instituut. (2009). *Kennis over opvoeden. De vragen van ouders, het aanbod van de overheid en de mogelijkheden van de markt*. Geraadpleegd op <https://assets.trimbos.nl/docs/1d8c2cbd-31f5-4005-a486-a95eb916b3ff.pdf>

Twenge, J. M., Campbell, W. K., & Foster, C. A. (2003). Parenthood and marital satisfaction: a meta-analytic review. *Journal of Marriage and Family*, 65, 574-583.

VandeVusse, L., Irland, J., Berner, M. A., Fuller, S., & Adams, D. (2007). Hypnosis for childbirth: A retrospective comparative analysis of outcomes in one obstetrician's practice. *American Journal of Clinical Hypnosis*, 50, 109-119.

Veerman, J. W., Janssen, J., Kroes, G., De Meyer, R., Nguyen, L., & Vermulst, A. (2012). *Vragenlijst Gezinsfunctioneren volgens Ouders (VGFO): handleiding*. Nijmegen: Praktikon.

Woldringh, C. & Van den Wijngaart, M. (2005). *Ongewenst urineverlies in de zwangerschap*. Geraadpleegd op <http://its.ruhosting.nl/publicaties/pdf/r1518.pdf>

ZonMw. (2016). *CenteringParenting: jeugdgezondheidszorg sámen met ouders*. Geraadpleegd op <https://www.zonmw.nl/nl/onderzoek-resultaten/jeugd/programmas/project-detail/effectief-werken-in-de-jeugdsector/centeringparenting-jeugdgezondheidszorg-samen-met-ouders/resultaten/>

1001 kritieke dagen. (2015). Geraadpleegd op https://www.nvo.nl/bestanden/Bestanden_nieuwe_website_2015_-_2016/Dossier-Overig/Manifest-1001-kritieke-dagen/5420-1/1001kritiekedagen_juni2015

Bijlage 1: Afspraken ter inventarisatie van het cursusaanbod

Gesprekken in Amsterdam

Datum	Organisatie	Functie(s)
1. 20 maart 2017	Verloskundigenpraktijk Bijlmermeer	Verloskundige
2. 21 maart 2017	De Boezemvriend (borstvoedings- en cursuscentrum)	PR/Communicatie medewerker
3. 28 maart 2017	Hart voor geboorte (zwangerschaps- en babykursussen)	Cursusdocent
4. 28 maart 2017	Gemeente Amsterdam	Projectmanager
5. 4 april 2017	Vroedvrouwenpraktijk Veilige Geboorte	Verloskundige
6. 8 mei 2017	2 Handen op 1 buik (kursussen voor alleenstaande zwangere vrouwen)	Cursusdocent
7. 11 mei 2017	Papaklas (voorlichtingsbijeenkomsten voor aanstaande vaders)	Cursusdocent

Gesprekken in Leiden

Datum	Organisatie	Functie(s)
1. 10 februari 2017	Gemeente Leiden, Hogeschool Leiden	Beleidsadviseur, lector
2. 24 februari 2017	Gemeente Leiden, Gemeente Katwijk Hogeschool Leiden, CJG Leiden, GGD Hollands Midden	Beleidsadviseurs, lector, CJG coördinator, regiomanager
3. 14 maart 2017	Gemeente Leiden	Beleidsadviseur
4. 21 maart 2017	GGD Hollands Midden, CJG Leiden	CJG cursusbureau coördinator
5. 30 mei 2017	Yogamoods (kursussen zwangerschapsyoga en Mama&baby yoga)	Cursusdocent

Observaties tijdens cursussen

Datum	Organisatie	Soort cursus
1. 29 maart 2017	Mirjam Vos (Zwangerschaps – en babykursussen in Amsterdam)	Bewegen met je baby
2. 10 mei 2017	De Mirtetak (Centrum voor muziek en ontwikkeling in Leiden)	Muziek op Schoot

Bijlage 2

Checklist informatieverzameling deelvraag 1: Wat is het bestaande aanbod van cursussen voor aanstaande en jonge ouders?

Systematische inventarisatie van het cursusaanbod: gesprekken met (cursus)professionals.

Uitleg onderzoek:

- In het kader van mijn afstudeeronderzoek bij VWS breng ik het bestaande cursusaanbod voor aanstaande en jonge ouders in kaart en onderzoek ik in hoeverre dit aansluit bij hun behoeften.

Doel gesprek:

- Inventarisatie van het cursusaanbod in Leiden/Amsterdam.
- Hoe lang hebben we de tijd voor dit gesprek?

Datum gesprek			
Duur			
Organisatie			
Naam			
Functie			
1. Cursusaanbod			
Welke cursussen zijn er voor aanstaande ouders (zwangeren en partners)?	Aantal sessies?	Groepsverband en/of online?	Kosten?
Welke cursussen zijn er voor ouders met kind(eren) tot 2 jaar?	Aantal sessies?	Groepsverband en/of online?	Kosten?

BABY OP KOMST... TIJD VOOR EEN CURSUS?

Is er een tegemoetkoming voor deelnemers met een laag inkomen (bijv. gratis deelname met een stadspas?)		
2. Wie geeft de cursussen?		
Wat is de opleiding van de cursusleiders (medisch of niet-medisch)?	WO	
	HBO	
	MBO	
Hebben de cursusleiders een aanvullende training voor het geven van de cursus gevolgd?	Soort	
	Duur	
	Docent	
	Vervolg	
3. Doelgroep		
Zijn de cursussen gericht op (aanstaande) ouders die voor het eerst een kind krijgen?		
Zijn de cursussen gericht op specifieke doelgroepen? Kruis aan:	Moeders	
	Vaders	
	Alleenstaande ouders	
	Tienerouders	
	Ouders met een niet-Nederlandse achtergrond	
	Vluchtelingen	
	Laagopgeleide ouders	
	Hoogopgeleide ouders	
	Ouders van meerlingen	
	Overig, namelijk:	
4. Invulling		
Wat is de theoretische basis of visie achter de cursussen?		
Kruis aan welke medische onderwerpen m.b.t. het ouderschap aan bod komen:	Zwangerschap/bevalling	
	Borstvoeding	
	Ontwikkeling van de baby	
	Lichamelijke ontspanning	
	Gezonde levensstijl (bijv. voeding en beweging en vermijden alcohol/roken/drugs)	
	Overig, namelijk:	
Kruis aan welke sociaalpedagogische onderwerpen m.b.t. het ouderschap aan bod komen:	Opvoeding	
	Hechting	
	Partnerrelatie	
	Financiële consequenties	
	Balans tussen werk, persoonlijke ontwikkeling en gezin	

BABY OP KOMST... TIJD VOOR EEN CURSUS?

	Kindermishandeling	
	Omgaan met stress	
	Overig, namelijk:	
Wat is de geschatte verhouding tussen medische en sociaalpedagogische onderwerpen in %?		
5. Bereik		
Hoeveel aanstaande en jonge ouders bereiken jullie per cursus / met het totale aanbod (jaarverslagen)?		
Hoeveel aanstaande en jonge ouders zouden met het totale aanbod potentieel bereikt kunnen worden?		
Kruis aan welke specifieke groepen deelnemen aan de cursussen:	Moeders	
	Vaders	
	Alleenstaande ouders	
	Tienerouders	
	Ouders met een niet-Nederlandse achtergrond	
	Vluchtelingen	
	Laagopgeleide ouders	
	Hoogopgeleide ouders	
	Ouders van meerlingen	
	Overig, namelijk:	
Hoe komen deelnemers bij de cursus terecht?	Verloskundigen	
	Huisarts	
	Baby-pakket	
	Internet	
	Folders	
	Via andere deelnemers	
Overig, namelijk:		
6. Ervaringen		
Wat zijn jullie ervaringen met de cursussen? Wat gaat er goed en wat kan er beter?		
Wat zijn de ervaringen van de cursusdeelnemers? Hebben jullie gegevens over de tevredenheid?		

BABY OP KOMST...TIJD VOOR EEN CURSUS?

7. Effectiviteit	
Is er onderzoek gedaan naar de cursussen en zijn daarvan publicaties beschikbaar?	
8. Aanvullende informatie	
Zijn er folders/brochures/ cursusmaterialen beschikbaar die ik zou kunnen ontvangen?	
9. Mogelijkheid tot verspreiden enquête	
Door middel van een korte enquête wil ik onderzoeken in hoeverre het cursusaanbod aansluit op de behoefte van (aanstaande) ouders. Kan ik deze enquête online/op papier via uw organisatie verspreiden?	
10. Suggesties andere contactpersonen	
Heeft u suggesties voor andere instanties/professionals die ik kan benaderen?	

Bijlage 3: Vragenlijst (versie zwangere vrouwen/partners in Amsterdam)

Universiteit Utrecht

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Vragenlijst voor (aanstaande) ouders in Amsterdam

Beste (aanstaande) moeder of vader,

Graag nodig ik je uit deel te nemen aan dit onderzoek over cursusprogramma's voor aanstaande ouders en ouders met een kindje in de leeftijd van 0 tot 2 jaar. In deze vragenlijst stellen we vragen over allerlei zaken rondom het ouderschap. Hieronder valt bijvoorbeeld de opvoeding van je kindje en de balans tussen je werk en je gezin, maar ook de overgang van partners zijn naar samen ouders zijn van je kind. Verder vragen we in hoeverre je behoefte hebt aan informatie of steun en welke ervaring je hebt met cursusprogramma's.

We zijn benieuwd naar jouw ervaring en mening als (aanstaande) moeder of vader. Er zijn geen goede of foute antwoorden. De gegevens verwerken we anoniem in een onderzoeksverslag.

Deze vragenlijst bestaat uit 5 delen en het duurt ongeveer 10 minuten om de vragen te beantwoorden.

Alvast hartelijk bedankt voor het invullen van de vragenlijst!

Onder alle deelnemers verloten we een cadeaubon van Prénatal t.w.v. 20 euro! Wil je kans maken, vergeet dan niet je e-mail adres in te vullen aan het einde van de vragenlijst!

Met vriendelijke groet,

Jorinde van de Scheur
E-mail: jr.vd.scheur@minvws.nl

Masterstudent Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken
Universiteit Utrecht

Stagiaire
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Ik doe vrijwillig mee aan dit onderzoek en ben op de hoogte van het doel van dit onderzoek. Ik geef toestemming dat mijn antwoorden anoniem verwerkt worden en gebruikt worden voor onderzoeksdoeleinden.

Ja

BABY OP KOMST... TIJD VOOR EEN CURSUS?

Deel 1

Algemeen

1. Welke situatie is op jou van toepassing? (meerdere antwoorden mogelijk)

- Ik ben / mijn partner is zwanger.
- Ik heb een kindje dat jonger is dan 2 jaar.

(Als deze situaties niet op jou van toepassing zijn, is deze vragenlijst helaas niet voor jou bedoeld)

2. Hoeveel kinderen heb je?

- Ik heb nog geen kinderen
- Ik heb 1 kind
- Ik heb 2 kinderen
- Ik heb 3 of meer kinderen

3. Mijn geslacht is...

- Man
- Vrouw

4. Mijn leeftijd is: _____ jaar

5. Heb je een partner met wie je je kindje samen opvoedt?

- Ja
- Nee

6. Hoeveel uur per week werk je?

(Als je niet werkt, kun je '0' invullen)

Ik werk _____ uur per week.

7. Hoeveel uur per week werkt je partner?

(Als je partner niet werkt, kun je '0' invullen)

(Als je geen partner hebt, mag je deze vraag overslaan)

Mijn partner werkt _____ uur per week.

8. Wat is je nationaliteit en/of etnische achtergrond? (meerdere antwoorden mogelijk) *

- Nederlands
- Turks
- Marokkaans
- Surinaams
- Antilliaans
- Anders, namelijk:

BABY OP KOMST...TIJD VOOR EEN CURSUS?

9. Wat is de nationaliteit en/of etnische achtergrond van je partner? (meerdere antwoorden mogelijk)

- Nederlands
- Turks
- Marokkaans
- Surinaams
- Antilliaans
- Niet van toepassing
- Anders, namelijk:

10. Wat is het hoogste opleidingsniveau dat je (met een diploma) hebt afgerond?

- Geen / basisschool
- VMBO / LBO / MAVO
- HAVO / VWO
- MBO
- HBO
- Universiteit

11. Wat is het hoogste opleidingsniveau dat je partner (met een diploma) heeft afgerond?

- Geen / basisschool
- VMBO / LBO / MAVO
- HAVO / VWO
- MBO
- HBO
- Universiteit
- Niet van toepassing

Deel 2

Een kindje in je leven

In hoeverre heb je behoefte (gehad) aan informatie of steun omtrent de volgende onderwerpen?

	Geen behoefte	Weinig behoefte	Een beetje behoefte	Veel behoefte
1. De zwangerschap	☐	☐	☐	☐
2. De bevalling	☐	☐	☐	☐
3. De lichamelijke verzorging van mijn kind	☐	☐	☐	☐
4. De opvoeding van mijn kind	☐	☐	☐	☐
5. De emotionele en sociale ontwikkeling van mijn kind	☐	☐	☐	☐
6. De invloed van mijn kind op mijn relatie met mijn partner	☐	☐	☐	☐
7. Werk en gezin	☐	☐	☐	☐
8. Kinderopvang	☐	☐	☐	☐
9. De taakverdeling in huis	☐	☐	☐	☐
10. Omgaan met tegenslag	☐	☐	☐	☐
11. Financiële consequenties bij de komst van een kindje	☐	☐	☐	☐
12. Goed voor mezelf zorgen	☐	☐	☐	☐

In hoeverre heb je behoefte (gehad) om je voor te bereiden op het ouderschap en de opvoeding door.....

	Geen behoefte	Weinig behoefte	Een beetje behoefte	Veel behoefte
13. Informatie van de verloskundige	☐	☐	☐	☐
14. Een voorlichtingsbijeenkomst	☐	☐	☐	☐
15. Een cursus (meerdere bijeenkomsten)	☐	☐	☐	☐
16. Informatie op een website	☐	☐	☐	☐
17. Informatie in boeken, brochures of flyers	☐	☐	☐	☐
18. Informatie op een online forum of social media platform	☐	☐	☐	☐
19. Het ontmoeten van andere (aanstaande) ouders	☐	☐	☐	☐
20. Advies of steun van je familie	☐	☐	☐	☐
21. Advies of steun van je vrienden	☐	☐	☐	☐
22. Gesprekken met je partner	☐	☐	☐	☐

BABY OP KOMST... TIJD VOOR EEN CURSUS?

Deel 3

Cursusprogramma's voor aanstaande ouders

In Amsterdam worden verschillende soorten cursusprogramma's voor aanstaande ouders aangeboden.

1. Algemene zwangerschapscursussen of zwangerschapsgymnastiek

Inhoud: Praktische informatie over de zwangerschap, borstvoeding en het contact met je baby, technieken die helpen bij de bevalling en tips voor je houding en ontspanning.

Vorm: Een serie groepsbijeenkomsten.

Voor wie: Zwangere vrouwen en gedeeltelijk ook voor partners.

	Geen interesse	Weinig interesse	Een beetje interesse	Veel interesse	Ik volg of heb deze cursus gevolgd
In hoeverre zou je interesse hebben (gehad) om aan zo'n cursus deel te nemen?	☐	☐	☐	☐	☐

2. Papaklas

Inhoud: Een uitgebreide en interactieve informatiesessie waarin je alle kennis op doet die je nodig hebt als aanstaande vader. Er wordt antwoord gegeven op alle vragen die aanstaande vaders hebben, zowel zakelijk en financieel als praktisch en emotioneel.

Vorm: Een informele groepsbijeenkomst

Voor wie? Aanstaande vaders

	Geen interesse	Weinig interesse	Een beetje interesse	Veel interesse	Ik (of mijn partner) heb deze bijeenkomst gevolgd
In hoeverre zou jij / je partner interesse hebben (gehad) om aan zo'n bijeenkomst deel te nemen?	☐	☐	☐	☐	☐

3. Zwangerschapsyoga

Inhoud: Je leert om je lichaam en geest voor te bereiden op de bevalling en om de zwangerschap bewust mee te maken. De nadruk ligt op ontspanningsoefeningen.

Vorm: Een serie groepsbijeenkomsten.

Voor wie? Zwangere vrouwen en gedeeltelijk ook voor partners.

	Geen interesse	Weinig interesse	Een beetje interesse	Veel interesse	Ik volg of heb deze cursus gevolgd
In hoeverre zou je interesse hebben (gehad) om aan zo'n cursus deel te nemen?	☐	☐	☐	☐	☐

BABY OP KOMST... TIJD VOOR EEN CURSUS?

4. Cursussen om je voor te bereiden op het ouderschap

Inhoud: In Amsterdam worden ook cursussen aangeboden om je als aanstaande ouder voor te bereiden op het ouderschap. Je leert hoe je je baby kunt begrijpen en hoe je contact maakt met je kindje. Ook het slaap- en huilgedrag, de veiligheid en de gezondheid van je kindje komen aan bod.

Vorm: Een groepsbijeenkomst

Voor wie? Aanstaande vaders en moeders.

	Geen interesse	Weinig interesse	Een beetje interesse	Veel interesse	Ik volg of heb deze cursus gevolgd
In hoeverre zou je interesse hebben (gehad) om aan zo'n cursus deel te nemen?	☐	☐	☐	☐	☐

5. CenteringPregnancy

Inhoud: Een nieuwe vorm van verloskundige zorg waarbij de medische controles en alle informatie rondom de zwangerschap, de bevalling en de eerste babytijd gecombineerd worden tijdens bijeenkomsten met een groep zwangere vrouwen.

Vorm: Ongeveer tien bijeenkomsten, waarbij je 17 uur méér zorg krijgt dan tijdens individuele controles.

Voor wie? Zwangere vrouwen (over het algemeen zonder partners)

	Geen interesse	Weinig interesse	Een beetje interesse	Veel interesse	Ik volg of heb deze cursus gevolgd
In hoeverre zou jij/ je partner interesse hebben om aan deze bijeenkomsten deel te nemen?	☐	☐	☐	☐	☐

6. Hypnobirthing

Inhoud: Deze cursus is gebaseerd op de filosofie dat alle baby's op een vredige en eenvoudige manier geboren zouden moeten worden. Je leert om zonder angst te vertrouwen op het natuurlijke geboorteprocés en oefent simpele technieken om je gedachten en lichaam voor te bereiden op een ontspannen geboorte.

Vorm: Individueel of in groepsverband, in één dag of verspreid over verschillende sessies.

Voor wie? Zwangere vrouwen én partners

	Geen interesse	Weinig interesse	Een beetje interesse	Veel interesse	Ik volg of heb deze cursus gevolgd
In hoeverre zou jij interesse hebben om aan zo'n cursus deel te nemen?	☐	☐	☐	☐	☐

BABY OP KOMST...TIJD VOOR EEN CURSUS?

Hieronder staan verschillende vormen waarin cursussen voor (aanstaande) ouders aangeboden worden. In hoeverre passen deze vormen bij jou?

	Past helemaal niet	Past niet	Past een beetje	Past helemaal
7. Groepsbijeenkomsten met andere (aanstaande) ouders	☐	☐	☐	☐
8. Een combinatie van groepsbijeenkomsten en een digitaal deel	☐	☐	☐	☐
9. Een digitale cursus	☐	☐	☐	☐

10. In hoeverre heb je interesse om een cursus te volgen over ouderschap en opvoeding als de baby er straks is?

	Geen interesse	Weinig interesse	Een beetje interesse	Veel interesse
Dan heb ik...	☐	☐	☐	☐

Deel 4

Als je nog geen cursus hebt gevolgd...

Kun je aangeven waarom je (nog) geen cursus hebt gevolgd? (meerdere antwoorden mogelijk)

- Ik heb geen behoefte aan informatie of steun rondom de zwangerschap.
- Ik heb geen behoefte aan informatie of steun rondom het ouderschap.
- Ik heb wel behoefte aan informatie of steun rondom deze onderwerpen, maar niet in de vorm van een cursus.
- Ik ben al moeder/vader en weet wat ik kan verwachten.
- Ik heb wel behoefte aan een cursus, maar ik heb er geen tijd voor.
- Ik heb wel behoefte aan een cursus, maar ik heb er geen geld voor.
- Het is er nog niet van gekomen, maar ik heb wel interesse om een cursus te volgen.
- Anders, namelijk:

BABY OP KOMST... TIJD VOOR EEN CURSUS?

Als je al een cursus(bijeenkomst) hebt gevolgd...

1. Waarom had je interesse in het volgen van deze cursus(sen)? (meerdere antwoorden mogelijk)

- Ik zocht informatie of steun rondom de zwangerschap
- Ik wilde me graag goed voorbereiden op de bevalling
- Ik zocht informatie of steun rondom het ouderschap
- Ik wilde graag andere aanstaande ouders ontmoeten
- Mijn partner en ik willen ons graag samen voorbereiden op de komst van de baby
- Anders, namelijk:

2. Hoe ben je op het idee gekomen om deze cursus(sen) te volgen? (meerdere antwoorden mogelijk)

- Via de verloskundige
- Via een flyer of folder
- Ik hoorde erover van familie, vrienden of kennissen
- Via mijn partner
- Via het internet
- Anders, namelijk:

In hoeverre ben je het eens met deze stellingen?

	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Mee eens	Helemaal mee eens
3. Door het volgen van deze cursus(sen) heb ik meer vertrouwen gekregen in mijn taak als opvoeder en ouder	☐	☐	☐	☐
4. De informatie die ik in deze cursus(sen) heb ontvangen, was nuttig voor mij	☐	☐	☐	☐

Deel 5

Jij en je gezin

In hoeverre ben jij het eens met deze stellingen?

	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Mee eens	Helemaal mee eens
1. Ik voel me goed in mijn rol als (aanstaande) ouder.	☐	☐	☐	☐
2. Ik zou alles over hebben voor mijn kind.	☐	☐	☐	☐
3. De zorg voor een kind kost meer tijd en energie dan ik te geven heb.	☐	☐	☐	☐
4. Ik maak me soms zorgen of ik genoeg kan doen voor mijn kind.	☐	☐	☐	☐
5. Het krijgen van een kind geeft een zeker en optimistisch gevoel voor de toekomst.	☐	☐	☐	☐
6. De grootste bron van stress in mijn leven is (de geboorte van) mijn kind.	☐	☐	☐	☐
7. Ik geniet van de zwangerschap/mijn kind	☐	☐	☐	☐
8. Het krijgen van een kind laat weinig tijd of flexibiliteit over in mijn leven.	☐	☐	☐	☐
9. Het krijgen van een kind is een financiële last.	☐	☐	☐	☐
10. Het is moeilijk om de balans te houden tussen verschillende verantwoordelijkheden vanwege (de geboorte van) mijn kind.	☐	☐	☐	☐
11. Ik voel me overweldigd door de verantwoordelijkheid om moeder/vader te worden/zijn.	☐	☐	☐	☐
12. Het krijgen van een kind betekent te weinig mogelijkheden en te weinig controle in mijn leven.	☐	☐	☐	☐
13. Ik ben tevreden als (aanstaande) moeder/vader.	☐	☐	☐	☐

BABY OP KOMST...TIJD VOOR EEN CURSUS?

Onderstaande vragen zijn alleen van toepassing als je een partner hebt.

	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Mee eens	Helemaal mee eens
14. Ik voel mij door mijn partner gesteund in de zorg voor mijn kind / tijdens de zwangerschapsperiode.	☐	☐	☐	☐
15. Ik ben tevreden over mijn relatie.	☐	☐	☐	☐
16. Ik kan met mijn partner goed over de opvoeding van mijn kind / de zwangerschap praten.	☐	☐	☐	☐
17. Mijn partner en ik trekken één lijn bij de opvoeding/ de zwangerschap.	☐	☐	☐	☐
18. Ik voel me door mijn partner gewaardeerd.	☐	☐	☐	☐

Bedankt voor het invullen van deze vragenlijst!

1. Als je een partner hebt, zijn we ook erg benieuwd naar zijn of haar mening. We zijn met name nog op zoek naar (aanstaande) vaders! Zou jouw partner deze vragenlijst ook willen invullen?

Zo ja, kun je hier het e-mailadres invullen en ontvangt hij of zij de link naar de vragenlijst per mail:

_____

2. Onder alle deelnemers verloten we een cadeaubon van Prénatal t.w.v. 20 euro! Wil je kans maken, vul dan hier je e-mailadres in: _____

(Jouw antwoorden op de vragenlijst worden anoniem verwerkt en niet gekoppeld aan je e-mailadres)

BABY OP KOMST...TIJD VOOR EEN CURSUS?

3. Eind mei/begin juni organiseren we een bijeenkomst in jouw woonplaats om met andere (aanstaande) ouders door te praten over de onderwerpen uit deze vragenlijst. Zou je het leuk vinden om hier bij aanwezig te zijn?

Zo ja, zou je hieronder (vrijblijvend) je contactgegevens willen invullen?

(Jouw antwoorden op de vragenlijst worden anoniem verwerkt en niet gekoppeld aan je contactgegevens)

Mijn naam:

Mijn telefoonnummer:

Mijn e-mailadres (indien niet ingevuld voor de winactie):

4. Heb je nog aanvullende opmerkingen naar aanleiding van deze vragenlijst?

Bijlage 4: Beschrijving van het cursusaanbod

Gemeenschappelijk aanbod in Leiden en Amsterdam

Cursus	Invulling / onderwerpen
Algemene zwangerschapscursus of zwangerschapsgymnastiek	Praktische informatie over de zwangerschap en de bevalling, de ontwikkeling van de baby, de werking van het lichaam, borstvoeding en ontspanningstips.
Zwangerschapsyoga	Bewustwording van de zwangerschap, yoga-oefeningen, ademhaling, ontspanning, houding en lichamelijke en geestelijke voorbereiding op de bevalling.
CenteringPregnancy	De controles bij de verloskundige worden gecombineerd met informatie rondom de zwangerschap tijdens tien groepsbijeenkomsten. In de bijeenkomsten is ook ruimte voor onderwerpen zoals de opvoeding en de partnerrelatie.
Hypnobirthing	Deelnemers leren om zonder angst te vertrouwen op het natuurlijke geboorteproces en de gedachten en het lichaam voor te bereiden op een ontspannen geboorte.
Cursussen over ouderschap en opvoeding	Het begrijpen van de baby en het contact maken met het kind, het slaap- en huilgedrag, het eten, de veiligheid, de gezondheid van de baby. Een visie vormen op het ouderschap, praktische tips voor de kraamtijd, de partnerrelatie.
Mindfulness voor (aanstaande) ouders	<i>Mindful</i> handelen als opvoeder en ouder. Deelnemers leren angst en stress tijdens de zwangerschap en het jonge ouderschap te verminderen.
Babymassage	Moeders en vaders leren hun baby te laten ontspannen door een massage. Er komen ook andere onderwerpen aan bod, zoals de lichaamstaal en het huil- en slaapgedrag.
Mama & baby yoga	Moeders komen na de zwangerschap en de kraamtijd weer tot zichzelf om een nieuwe balans te vinden. Samen met de baby worden er bewegings- en ontspanningsoefeningen gedaan.
Muziek op Schoot	Muzieklessen voor ouder en kind, waarbij plezier, ontmoeting en persoonlijke aandacht centraal staan in de vorm van liedjes, dans, beweging en instrumentjes.
Verskillende soorten babycursussen	Bijvoorbeeld: spelenderwijs bewegen met de baby of het oefenen van gebaren met de baby.

Specifieke cursussen in Amsterdam

Cursus	Invulling / onderwerpen
De Papaklas	Een uitgebreide en interactieve groepsbijeenkomst waarin aanstaande vaders alle benodigde kennis opdoen. Er wordt antwoord gegeven op alle vragen die aanstaande vaders hebben, zowel zakelijk en financieel als praktisch en emotioneel.
The happiest baby	In deze cursus leren (aanstaande) ouders hoe zij kunnen omgaan met het huilen van de baby en hoe ze hun kindje kunnen kalmeren en troosten. Ze leren over de ontwikkeling, het huilen, het inbakeren en het slapen van de baby.
Zwanger, bevallen, een kind	Een complete zwangerschapskursus waarin de voorbereiding op de bevalling en de voorbereiding op het ouderschap gecombineerd wordt.
CenteringParenting	De bezoeken aan het consultatiebureau worden gecombineerd met ongeveer acht groepsbijeenkomsten. Er worden verschillende onderwerpen besproken, zoals voeding, slapen, gedrag, communicatie, veiligheid in en om het huis, het ouderschap en ontwikkelingen binnen het gezin.

Specifieke cursussen in Leiden

Cursus	Invulling / onderwerpen
Informatiebijeenkomsten voor zwangere vrouwen en partners	(1) Ouderschap en hechting met je baby, (2) Pijnbeleving en een rondleiding in het Geboortehuis Leiden, (3) Bevallen en (4) Voeding en kraambed.
OuderTeam.nu	OuderTeam.nu is gericht op een goede voorbereiding op de samenwerkingsrelatie tussen partners. Andere onderwerpen die aan bod komen zijn de opvoeding, veilige hechting en de ontwikkeling van het kind.
Webinars via het centrum voor Jeugd en Gezin	Via de website van het CJG kunnen ouders zich aanmelden voor verschillende <i>webinars</i> over de opvoeding. Bij deze <i>webinars</i> kunnen zij vanuit huis meekijken naar een video- en chatsessie met de bekende opvoedkundige Tischa Neve. Tijdens de <i>webinars</i> geeft zij informatie over verschillende onderwerpen.